

ΤΑ
ΠΑΡΑΔΕΙΨΝΙΑ

ΤΟΥ ΚΥΡ. Η. ΒΕΡΓΩΤΗ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΑΖΗ.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ α Η ΝΧΩ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΑΙ 52 Φ 10 0005

570

187659

ΤΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΨΙΝΙΑ

ΤΟΥ ΚΥΡ. Π. ΒΕΡΓΩΤΗ

3η αορ Τόμ. 1
ΥΠΟ

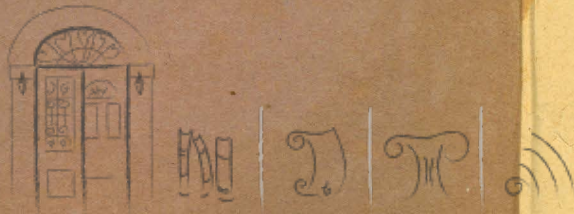
ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΑΖΗ.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Η ΗΧΩ».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ 4832.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐδημοσίευσεν τέλος ὁ Κύρ. Βεργωτῆς τὰ Παραδείπνια του εἰς ἀπάντησιν τῶν ὄσων πρὸ πολλοῦ ἐγράψαμεν ἐπὶ τῆς λεγομένης μεταφράσεως τῶν 5 ἀσμάτων τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου. Διὰ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης παρέχεται πασιφανὲς παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν ἀλληλουχίαν τῶν μεγάλων γεγονότων. Ἄφ' ἐνός μὲν ἡ σύλληψις τοῦ Ἀραβῆ, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὰ Παραδείπνια τοῦ Κυρίου Βεργωτῆ. Ἐν αὐτοῖς δὲ πολυκρόταλος συγγραφεὺς ἀγωνίζεται σπασμωδικῶς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐπλανήθημεν εἰς τὰς κρίσεις μας, πλὴν ἀντὶ νὰ φέρῃ μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἐναντίου, καταγίνεται ν' ἀνεύρῃ τὴν ῥίζαν τοῦ χουμάω, νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι τὸ μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι καὶ νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὸ μουγκρίζω εἶναι ἐκφραστικώτατον, διότι ἔχει τὴν αὐτὴν ῥίζαν μὲ τὸ muggiare ἢ muggire. Ἀλλὰ ταῦτα κατὰ πολὺ ἀπέχουσι τοῦ θέματος.

Ἡμεῖς ἐγράψαμεν ὅτι οὐδεμίαν τοῦ Δάντου ἰδέαν ἀφῆκεν ἀκεραίαν, ὅτι παρεγέμισεν τὰς ἐννοίας του ὅπως οἱ μάγειροι τὰ κολοκύθια, ὁ δὲ κλεινὸς Σχολάρχης τοῦ Ληξουρίου, ἀντὶ ν' ἀναιρέσῃ ταῦτα πάντα, γράφει ἄρρητα ῥήματα καὶ ἐπὶ τέλους, ἐν τῇ δεινῇ στενοχωρίᾳ, ἣτις τὸν διακρίνει, καταφεύγει εἰς τὸ νὰ κράξῃ ὅτι στίχους τινὰς τοῦ Ποιητοῦ παρενόησε καὶ ὁ μεταφραστῆς, ὅχι τῶν 5 ἀσμάτων μόνον, ἀλλὰ τῶν 33 τῆς ὅλης Κολάσεως, Κύριος Μαυροκέφαλος. Πλὴν μήπως ἐγράψαμεν ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι ἀλάνθαστος; Δὲν θὰ εἴχομεν βεβαίως τὴν μωρίαν νὰ δημοσιεύσωμεν τοιαῦτα τερατολογήματα, ἐνῶ πολλάκις ἠκούσαμεν τὸν Κυρ. Μαυροκέφαλον ἐν εἰλικρινεῖα ὁμολογοῦντα τὰ λάθη του καὶ λέγοντα ὅτι, ἂν εἶχε διαθέσει νὰ ἐπιχειρήσῃ Β'. Ἐκδοσὶν ἤθελε προσπαθῆσαι νὰ διορθώσῃ τινὰ τῶν ἀμαρτημάτων του. Ὡς παρατηρεῖτε, Κύριε Ἐπίδοξε Καθηγητὰ, οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουσι τὰς ἀλαζονικὰς ὑμῶν

σεῖς δὲ ἐπικαλεῖσθε βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ ἀλανθάστου σας ἀπὸ τὰ τέσσαρα πέρατα τῶν ἀνέμων.

Ἄλλὰ vano pensiero aduni, ὄγδος τῆς Ἑλλάδος σοφῆ, φρονῶν ὅτι διὰ τῶν κραυγῶν θὰ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα. Οὐδεμία δύναμις ἀνθρωπίνη ἐμπορεῖ νὰ σᾶς σώσῃ, διότι ὅπου τὰ πράγματα λαλοῦσιν οἱ λόγοι κενοὶ καθίστανται. Ἡ φρονεῖτε, περγαμνηνοῦδρε μεθερμνευτὰ τοῦ Α', τοῦ Β', τοῦ Γ', τοῦ Δ', τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', ἄσματος τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου ὅτι ἔχουσι ἀξίαν τινὰ τὰ συγχωροχάρτια, τὰ ὅποια προτάττετε πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κύρους τῆς λεγομένης μεταφράσεως σας; Δὲν θέλομεν ν' ἀδικήσωμεν τόσον τοὺς ἀνδρας οἵτινες τὰ ἔγραψαν, παραδεχόμενοι ὅτι διὰ τῶν ἀπαντήσεων προὔτιθεντο νὰ σᾶς ἀπονεύμωσιν ἔπαινον.

Καὶ τρονόντι τί γράφει ὁ Ραγκαβῆς, ὁ Βερναρδάκης, ὁ Θωμασαῖος, ὁ Μαυρογιάννης, ὁ Τυπάλδος, μ' ὅλα τὰ παραπλειπόμενα σας, εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῶν δι' ὧν ἐκλιπαρεῖτε τὴν γνώμην αὐτῶν; Πάντες ἐνόησαν μόνον σεῖς ἐδύνασθε νὰ ἐκλάβητε τὰ γραφόμενά των διαφόρως καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐδημοσιεύσατε τὰς ἐπιστολάς καὶ τῆς νευρικῆς ταραχῆς εἰς ἣν διατελεῖτε. Ἄλλὰ καὶ ἂν, χαριζόμενοι τῷ κλεινῷ τῶν Παραδειπνίων συγγραφεῖ, παραδεχθῶμεν ὅτι διὰ τῶν συγχωροχαρτίων ἐκείνων ἐπαινεῖται τὸ ἔργον του, οὐδεμίαν δόξαν θ' ἀπολαύσῃ, ἀφοῦ γνωστὸν τυγχάνει ὅτι καὶ ὁ Οὐγγὼ καὶ ὁ Γλάστων καὶ ἡ Δοραδίστρια καὶ ὁ Καστελλὰρ καὶ τόσοι ἄλλοι ἀφθόνως παρέχουσιν τὰ ἐλέητων εἰς τοὺς ζητούντας, πολὺ δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐκλιπαροῦντας τὰ ψυχία τῆς πλουσίας αὐτῶν τραπέζης. Ἐάν ποτε σωφρονήσῃ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἀλλαχού πρέπει νὰ ζητήσῃ βίβιν ἵνα στηριχθῇ, καὶ ὄχι εἰς πιστοποιητικά, οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦντα, εἰμὴ ἀσθενῆ κατάστασιν. Κατὰ τοῦτο πιστεύομεν ὅτι ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος δὲν θὰ ἐμιμήθῃ τὸν ἀκρόχολον Σχολάρχην, οὔτε θὰ κατεδέχθῃ ποτὲ νὰ ζητῇ δι' ἑλεος, παρὰ τῶν ἐν Περσῶν σπουδαστῶν νὰ δη-

μοσιεύσωσιν ἄρθρα ἐν ταῖς Γαλλικαῖς ἐφημερίσι, come ch'è suoni la scondia novella, οὐδὲ νομιζομεν ὅτι κατῆλθεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ γράφῃ καὶ δημοσιεύῃ ὁ ἴδιος ἄρθρα, ὅπως πράττει ὁ τῶν 5 ἁσμάτων ἐξηγητῆς ἐφαρμοζῶν οὕτω καθ' ὁλοκληρίαν τὸ κοινῶς λεγόμενον Γιάννης κερνᾶ καὶ Γιάννης πίνει.

Ἡ φαντάζεται ὁ κατ' ἐπιείκειαν Σχολάρχης, ὅπως ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸ Πολίτευμα, ὅτι τὸ κοινὸν πλανᾶται ἀπὸ τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὸ κοινὸν κάλλιστα γνωρίζει ποιοὶ οἱ συντάκται τῶν ἐπαινετικῶν ἄρθρων, ἅτινα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δημοσιεύονται ὑπὲρ τῶν ἔργων τοῦ Κυρίου Βερ., οὐδὲ ἀγνοεῖ τὸν συγγραφεῖα τοῦ περιλαλήτου ποιήματος, ὅπερ χυθὲν ἐν Ἀργυστολίῳ, κατεχωρήθη ἐν τῷ Ῥαμπαγᾷ, ἐδημοσιεύθη ἐπικουρικῶς ἐν τῷ Ἑγνοια μας καὶ ἀνετυπώθη ἐν τοῖς Παραδειπνίοις.

Τὰ ἄρθρα ταῦτα, Ἐξοχώτατε, ἵνα μὴ σᾶς ἀφίσωμεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφισβολίαν, γράφονται ἀπὸ σᾶς τὸν ἴδιον καὶ ἀπὸ τινος ἀγαθοῦ; παῖδας περιστοιχοῦντας τὴν ὑποκειμενικότητά σας, οἵτινες, ἐν τῇ ἀπλοϊκότητι αὐτῶν, φαντάζονται ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ φέρωσι κρίσεις ἐπὶ οἴουδ' ἄποτε ἀντικειμένου. Ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις ὁ σχολάρχης Βεργωτῆς θαυμάζει τὸν συγγραφεῖα Βεργωτῆν, καὶ ὁ συγγραφεὺς Βεργωτῆς πλέκει τὸν πανηγυρικὸν τοῦ μεταφραστοῦ Βεργωτῆ, καὶ ὁ μεταφραστῆς Βεργωτῆς γεραίρει τὸν ἐπίδοξον καθηγητὴν Βεργωτῆν. Ὅποια ἀλλολοβοήθεια καὶ συνδυασμοὶ τοῦ ὀνόματος Βεργωτῆ. Ἐπὶ τῶν πολλαπλασιασμῶν τούτων ἐρειδόμενος ὁ ἐκδότης τῶν Παραδειπνίων γράφει, ὅτι ἡ μὲν μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ τῶν μόνων 5 ἁσμάτων ἐγένετο περιλάλητος, ἡ δὲ τοῦ Κυρίου Μαυροκέφαλου ἐτάφη μόλις δημοσιευθεῖσα, διότι ἐπ' αὐτῆς οὐδεμίαν οὐδενὸς οὐδαμοῦ ἐφάνη κρίσις, ἐκτὸς τῆς, ὡς εἶπομεν, δημοσιευθείσης διὰ τοῦ ποιηματίου τῆ συνδρομῆ τοῦ φιλοκομικοῦ θιάσου, οἷτινος προὔτταται αὐτὸς ὁ Κυρ. Βεργωτῆς. Καὶ δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Ἐπίδοξος Καθηγητῆς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ἄφου δὲν ἀναγιγνώσκει παρά εκείνα τὰ ἄρθρα τὰ ὅποια ἐφρόνισαν ὁ ἴδιος νὰ γράψῃ. Ἐὰν ἀπεδίωκεν ὀλίγον τὴν περικαλύπτουσαν αὐτὸν νεφέλην, θὰ διέκρινεν ἴσως μακρότερα. Ἡμεῖς, μὴ ἔχοντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τοιοῦτους πέπλους, ἀνεγνωμεν καὶ ἐν τῷ Τηλεγράφῳ Ἀθηνῶν, καὶ ἐν τῇ Εὐθύνη Κερκύρας, καὶ ἐν τῇ Ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ἄλλοις δημοσιεύμασιν εὐμενεστάτας κρίσεις γεγραμμένας αὐθορμήτως καὶ οὐχὶ κατ' εἰσήγησιν· ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τῇ Κλειοῖ τὰ ἐξῆς.

« Καίριος τέλος πάντων ἦτο νὰ γίνωσι καὶ ἐν Ἑλλάδι οἱ δύο ποιηταὶ μᾶλλον εὐπρόσιτοι τοῖς πολλοῖς. Μουσοῦρος πάσας, Ἀντωνιάδης, Μαυροκέφαλος ἐφιλοπόνησαν κατὰ δύναμιν ἕκαστος ἀξιόλογον ὀπωσδήποτε τῆς θείας Κωμωδίας μεταφράσιν, ἐξεγείρουσαν τὴν περιέργειαν καὶ τὸ διάφορον, παρορμῶσαν δὲ τοὺς ἀναγνώστας εἰς σπουδὴν καὶ κατάληψιν αὐτοῦ τοῦ Ἰταλικοῦ κειμένου ». Μὴ ἀρκεσθεὶς δὲ εἰς τὰ γενικὰ ταῦτα ὁ συντάκτης ὑπεσημείωσε. » Τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντου εἰς στίχους πεντεκαίδεκασυλλάβους καὶ εἰς ὕφος καθαρὸν ἠρμήνευσεν ὁ Κύριος Π. Ι. Μ. καὶ ἐξέδωκε τῷ 1867 ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐπισυνάψας σπουδαίαν γενικὴν εἰσαγωγὴν, εἰδικὰς εἰσαγωγὰς εἰς ἕκαστην ὠδὴν καὶ διδακτικὰς σημειώσεις. Λυπούμεθα ὅτι δὲν ἐδυνήθημεν νὰ ποιήσωμεν ἐγκαίρως μνεῖαν αὐτῆς διὰ μακροτέρων, ἅτε δὴ λαβόντες αὐτὴν λίαν ὀψὲ καὶ ἄφου δις εἶχομεν πραγματευθῆ ἄλλας μεταφράσεις ».

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Κυρ. Θ. Λιβαδᾶ, τοῦ δεινοτάτου τῶν Ἑλλήνων κριτικῶν, εἶναι ἀρκετὴ νὰ πείσῃ τὸν Κύριον Βεργωτῆν ὅτι ἡ μετάφρασις, ἣτις διεπράχθη ἀπὸ ἑνα Ἰθακήσιον, καθὰ γράφει αὐτὸς ὁ ἐν Κουτάβῳ γεννηθεὶς, εἶναι ἔργον μεθ' οὗ ἡ ἀληθὴς κριτικὴ συνῆψε πολὺ ἀγαθὰς σχέσεις, τῶναντίον ἡ τῶν ὅσμων λεγομένη μετάφρασις, μὴ κρινομένη οὐδὲ μνεῖας ἀξία παρὰ τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων Δαντολόγων, μόνον ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῶν ἀγαθῶν μαθητῶν του δύναται νὰ εὕρη πέρασιν καὶ πρὸς ἐκείνους συμβουλευόμεν αὐτὸν ἵνα ἀποτεινῆτε, ἐὰν θίλῃ ἐφεξῆς νὰ μὴ κινήσῃ τὸν γέλωτα ἰπικῶν

νων νὰ μᾶς παραστήσῃ τὸν γνωστὸν τραγέλαφον τῶν ὅσμων, ὡς σπουδαίαν ὀπωσὸν ἐρμηνείαν. Πλὴν, ὅπως προείπομεν, ὅπου τὰ πράγματα λαλοῦσιν οἱ λόγοι περιττοὶ καθίστανται. Ἴδου ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ Πήδημα.

Ἐν τοῖς δημοσιευθεῖσι Παραδειπνίοις τοῦ ὁ Κύριος Βεργωτῆς, ἄφου προέταξε τὰς περγαμνὰς, ὅπως ὁ Οὐολσέλευ τὸ ἐλαφρὸν ἰπικὸν, ἄφου ἐψέξε τὴν μετάφρασιν τοῦ Ἀντωνιάδου καὶ ἔστειλεν εἰς τοὺς κόρακας ἐκείνην τοῦ Μουσοῦρου, καταλήγει συμπεραίνων ὅτι οὐδεμία μετάφρασις εἶναι ὀπωσὸν ἀξία λόγου ἐκτός ἐκείνης τῶν ὅσμων του. Ἴνα δὲ ἀποδείξῃ τοῦτο, γράφει ὀλόκληρον σωρείαν ἀκατανόητων ἐκφράσεων περὶ τοῦ Σχολάρχου Κεφαλληνίας, περὶ τῶν 30 ἀργυρίων, ἀπ' ὧν πολλάκις μετέβαλε χροιάν, περὶ παρακειμένου νησιδίου, περὶ ὑποψηφιότητος, περὶ τοῦ Αἰακοῦ, τοῦ Ἰεχωῶ, περὶ τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, περὶ τῆς Καλυψοῦς καὶ περὶ τῆς ταραχῆς ἣτις ἐπεκράτει ἐν τῇ καρδίᾳ του ὅτε ἔγραφε: Τὸν πρωτοφανῆ τοῦτον μεζῆν συνιστῶμεν πολὺ τοῖς ἀναγνώσταις καὶ παρακαλοῦμεν αὐτοὺς νὰ τὸν νοστιμειθῶσι, διότι, καίτοι πολὺβρωμος καὶ ἀνάλατος, πάντοτε ὁμως μεζῆς εἶναι. Ἄλλως καθίσταται καὶ ἀνάγκη νὰ δοκιμάσῃ τὰ μεζιλίκια ταῦτα, ἵνα συνειθίσῃ τὸν στόμαχον, πρὶν ἀποπειραθῆσαι νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ τέναγος τῶν Παραδειπνίων τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ, ὅστις οὐδεμίαν τῶν αἰτιάσεων ἡμῶν κατῴρωσε ν' ἀναιρέσῃ δι' ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησε νὰ συγχίση τὰ πράγματα διὰ τῆς τριπλῆς ταξινομήσεώς του.

Ἐγράψαμεν ὅτι κακῶς μετέφρασε τὸν α. στίχον καὶ ὁ περιδοξος ἐρμηνευτῆς ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἀλλοιόνηται ἡ ἔννοια, ἐὰν προστεθῇ τὸ φθασμένος. Πλὴν οὔτε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν Παραδειπνίων δὲν ἀλλοιόνηται, ἂν τοῦ βάλουν οὐραν. Πάντοτε μένει αὐτὸς αὐτότατος. Εἴπομεν ὅτι κακῶς μετέφρασε τὸ cammino διὰ τοῦ μονοπάτι καὶ μᾶς δρίζει ὅτι τριπλῆ εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς. Ἐμέμφθημεν τὴν μετάφρασιν τοῦ mi ri-

στρέφεται ἡ ποιητικὴ ἔκφρασις. Ἀπεδείξαμεν δι' ὅλων τῶν σχολιαστῶν ὅτι ἐστρέβλωσε τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. στίχου, καὶ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς γράφει ὅτι εἶναι προτιμότερα ἡ ἑρμηνεία του, καθότι εἶναι πολὺ ἄτοπον τοιοῦτος ποιητῆς, ποίημα τοιοῦτο ν' ἀρχίζῃ μὲ μίαν δικαιολογίαν καὶ ταύτην πάλιν ὄχι τόσῳ λογικῆν. Ἀλλὰ, καλὲ ἄνθρωπε, ἂν ἔγραφε: ὅτι διορθῶνεις τὰ σφάλματα τοῦ Δάντου δὲν θὰ εἴχομεν οὐδὲν ἐναντίον, ἀφοῦ ἐπιμένεις ὅμως νὰ ἰσχυρίζησαι ὅτι μετέφρασες αὐτόν, ἔχομεν ὅλον τὸ δικαίωμα ν' ἀνακράζωμεν ὅτι τὸν παρεμόρφωσες.

Ἐσημειώσαμεν ὅτι κακῶς μετεφράσθη τὸ *lasso* διὰ τοῦ παραδαρμένο, καὶ ὁ μεγαλοβρεμέτης συγγραφεὺς μᾶς στέλλει εἰς τὰς μεταφορικὰς σημασίας τοῦ *πλήσσομαι*, *abbattere*, *abattere*, *to beat*. Ὑπεδείξαμεν ὅτι ἔλεεινῶς μετέφρασε τὸν στίχον

Tal misece la bestia senza pace

καὶ ὁ Δαντολόγος μᾶς λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτος εἶς τὴν Ἑλληνικὴν φανερῶς ἐμμόνου· ιδιότητος καὶ μᾶς φέρει ὡς παραδειγματὸ αἰοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς» θέλων οὕτω νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀνακράζωμεν αἰοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπε μεταφραστῆς». Πλὴν τί ἐπιμένομεν; Ἐνῶ ἀνεπτύξαμεν πάντα τὰ χωρία ἵνα μὴ μείνῃ οὐδὲ κἂν ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι παρενόησε τοὺς πλείστους τοῦ Δάντου στίχους, ὁ ἐπίδοξος Καθηγητῆς ἀπαντᾷ ὅτι τὸ Ἑλλην γράφεται μὲ δύο λ, ὅτι ἐπιχειρήσεις δὲν γράφεται διὰ τοῦ ι καὶ θέλει διὰ τούτων σπουδαίως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀνήρσεν ὅσα ἐγράψαμεν.

Ἐρέμθημεν αὐτόν ὅτι μετέφρασε *m' era durata* διὰ τοῦ *μωτάρα* ζε μὲ βία καὶ ὁ μεγαλόμικρος ἑρμηνευτῆς γράφει ὅτι τὸ *lago del cor* ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφράσῃ ἀλίμνη τῆς καρδιάς». Πλὴν μήπως εἶπομαν ὅτι ἔσφαλε μὴ μεταφράσας αὐτὸ λίμνη τῆς κουφονοίας; Τοιαῦτα βεβαίως δὲν ἐγράψαμεν ἡμεῖς.

Κατεδείξαμεν ὅτι ἔλεεινῶς ἑρμηνεύσε τὸ *turbo* διὰ τοῦ *ακονιορτοῦ* ἓνα σύγνεφον καὶ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος δὲν ἔπρεπε νὰ γράψῃ ἀπηνυδισμένον,

ἄλλ' ἀπηνυδισμένον, δὲν ἔπρεπε νὰ εἶπῃ Κεπεράνιον ἀ... ράνον, ὄχι Ταλακόσον ἀλλὰ Ταλιακότσον. Πλὴν τί κοινὸν μεταξὺ τούτων; Πιθανὸν ὁ Κυρ. Μαυρ., νὰ προτιμᾷ τὸ ἀπηνυδισμένον, τὸ Ταλακόσον. Πῶς σεῖς θέλγεσθε γράφοντες ἀπορπιά, τουραγῶ, Ντάντες, ἀραχνιασμένος, ἀχνάρια; κ.τ.λ. *Gusti diversi*, Ἐξοχώτατε, ἄλλως τὸ κοινὸν δὲν ἀγνοεῖ ὅτι διακρίνεσθε *pei vostri gusti strani*.

Τοιαῦται αἱ δικαιολογήσεις δι' ὧν καὶ πάλιν ὁ τῶν 5 ἄσμάτων νοθευτῆς ἀποπειρᾶται νὰ ἐμπαίξῃ καὶ ἐξαπατήσῃ τὸ κοινόν. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν θ' ἀφήσωμεν αὐτόν ἀναπαυόμενον ἐπὶ τῆς φαντασιώδους δόξης τῶν Παραδειπνίων του. Θὰ καταρρίψωμεν καθολοκληρίαν τὸ ἀχύρινον οἰκοδόμημά του, ἵνα πάντες πεισθῶσι, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐθελουσίως κλείοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅτι ἡ λεγομένη μετάφρασις τῶν 5 ἄσμάτων τοῦ Δάντου δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἔλεεινὴ παραμόρφωσις.

Ἐν τῷ πρῶ ἐνό, ἔτους δημοσιευθέντι φυλλαδίῳ ἡμῶν ἀντιπαρεβάλομεν πάντας σχεδὸν τοὺς στίχους τοῦ 4. ἄσματος πρὸς τὸ Πρωτότυπον καὶ πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκέφαλου. Ἐὰν δὲν ἠκολουθήσαμεν τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ διὰ τ' ἄλλα ἄσματα, τοῦτο ἐγένετο, διότι οὐδεμίαν εἴχομεν διάθεσιν νὰ κουράσωμεν τὸν ἀναγνώστην γράφοντες δλόκληρον τόμον. Ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν ἡμῶν εἶπομεν τὴν σκάρην σκάρην καὶ τὰ σῦκα σῦκα ἐν πληρεστάτῃ εἰλικρινείᾳ. Πιθανὸν νὰ ἐπλανήθημεν, ἀλλ' ἡ πλάνη ἡμῶν οὐδεμίαν εἶχεν ὑστεροβουλίαν, καθὰ ἰσχυρίζεται ὁ ἐπίδοξος Καθηγητῆς ὅστις, ἐκ τῶν ἰδίων τ' ἀλλότρια κείνων, ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Μικροπονῆρως κρίνων, ἐν τῇ πρότινων ἡμερῶν γενομένη ἐκδόσει τῶν Παραδειπνίων, ὁ Κύριος Βεργωτῆς ἀποφαίνεται ὅτι ἄλλα ἐλατήρια ὤθησαν ἡμᾶς νὰ ἐκφράσωμεν τοιαύτην γνώμην. Ὁ φθόνος πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀετοῦ, ὅστις περιίπτατο τοσοῦτον ἀγερῶως, μᾶς παρεκίνησε νὰ τοῦ ἀποσπάσωμεν τὰς πτέρυγας. Ὅπως ὁ Μωάμεθ, ὅτε δὲν ἐδυνάθη νὰ θαυματουργήσῃ ἐπὶ τῆς μετακινήσεως τοῦ

ἄρους, οὕτω καὶ ἡμεῖς. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθάσωμεν τὸν συγγραφέα τῶν Παραδειπνίων εἰς τὰ ὕψη, ὁπόθεν ἐξηκόντιζεν αἴγλην ἠλεκτρικοῦ φωτὸς μυριάδων λαμπάδων δυνάμεως, ἀπεπειράθημεν νὰ τὸν κατακρημνίσωμεν ἀποσπῶντες τὰς χρυσοπαρῦφους αὐτοῦ πτέρυγας, ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐποίων ἐλαμπεν ἡ Μετάφρασις τοῦ Δάντου, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἠκτινοβόλοι ὁ Μικρὸς Πολίτης.

Ἄλλὰ πῶς σὰς εἶπε, Κύριε Βεργωτῆ, ὅτι προὔτιθέμεθα νὰ γίνωμεν Διογένεις, ἵνα παρουσιάσωμεν ὑμᾶς ὡς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Πλάτωνος; Μήπως ἀόριστόν τι αἴσθημα φόβου, ἐμφωλευόν ἐν τῇ καρδίᾳ σας, περὶ τῆς ἐτέρας ἠκτινοβόλου πλευρᾶς σας, κάμνει ὥστε νὰ προλάβητε ἀπὸ τοῦδε τὸ δημόσιον; Ὅχι, Κύριε Βεργωτῆ, μὴ ἀνησυχῆτε, μὴ ταράττεσθε, διότι δὲν ἔχομεν ὄρεξιν νὰ σὰς ἀποτίλωμεν καθολοκληρίαν καὶ θέσωμεν οὕτω εἰς κίνδυνον τὴν πολύτιμον ὑμῶν ὑπαρξιν, ἥτις ἐδύνατο νὰ πάθῃ, ἐν καιρῷ τοῦ ψύχους, ἐκ τῆς υπερβολοῦσης γυμνότητος. Δὲν σὰς θέλομεν στόλαρχον ἐξαφανίζοντα διὰ τῶν μύδρων σας, ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ, αἰῶνων προμαχῶνας, ὅπως ὁ Σέϋμουρ, ἀλλὰ σὰς ὑποληπτόμεθα ὡς στρατηλάτην ταχυποροῦντα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων. Δὲν σὰς ἐννοοῦμεν ὡς ποιητὴν, ἀλλὰ σὰς θαυμάζομεν ὡς συγγραφέα πεζολογίας. Σὰς θέλομεν Γαμβέταν ἐξερχόμενον τοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σας συνεσφιγμένου κύκλου καὶ ἀεροποροῦντα πρὸς σωτηρίαν τῆς κινδυνεύουσας φιλολογίας. Σὰς θέλομεν φορητὴν κάμινον φλεγόμενην, φωτίζουσαν, διὰ τῶν ἀπλέτως χυνομένων λάμψεών σας, τὸ σκοτεινὸν Ἑλληνικὸν ἡμισφαίριον. Ἡμέραν τινὰ, ἀφοῦ ἐγκατασταθῆτε ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιδόξου φωτοβόλου ἔδρας σας καὶ δὲν ὑπάρχη πλέον φόβος νὰ κατακρημνισθῆτε καὶ μεθ' ὑμῶν ἡ γραμματολογία, ἴσως ἀποπειραθῶμεν, οὐχὶ ν' ἀποσπάσωμεν, ἀλλὰ ν' ἀναπτύξωμεν τὴν ἐτέραν λαμπροφανῆ πτέρυγα σας, ἐφ' ἧς χρυσταυγίζει ὁ Μικρὸς Πολίτης. Τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, εἰλικρινεῖς ὅπως εἴμεθα, ἐνῶ ἡ ἀγαφείωμεν

τὴν εἰς ἑπτὰ εὐρωπαϊκὰς καὶ τέσσαρας ἀφρικανικὰς γλώσσας μετάφρασιν αὐτοῦ, καθὼς ἀνηγγείλατε διὰ τῶν ἄρθρων σας, θὰ καταδείξωμεν ὅτι καὶ ἡ χρυσοπίλος αὕτη πτέρυξ οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ σύρραμμα εὐσεινῆς ἢ τοῦ λογοκλοπίας ἀπαράμιλλον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκούμεθα εἰς τὴν μίαν ποιητικὴν ὑμῶν πτέρυγα ἥτις, ἀμαρτωλῶς προσκολληθεῖσα, ὅπως ἡ τοῦ προπάτορος σας Ἰκάρου, σὰς ἐγκατέλιπε μὲν ἡλιοπληγεῖσα.

Ἐξ ὅσων ἐγράψαμεν ἐπὶ τῆς Μεταφράσεως ἄλλοτε, καὶ ἄτινα οὐδαμῶς ἐδυνήθη ν' ἀναίρεσῃ ὁ Κυρ. Βερ., καταφαίνονται τὰ παχυλὰ λάθη εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ τῶν ἑσμάτων ἐρμηνευτής. Ἦρκουν ταῦτα καὶ μόνα ἵνα περιβάλωσιν αὐτὸν μὲ τὸν στέφανον τοῦ διαστρεβλωτοῦ, ἀλλ' ἵνα καταδείξωμεν πληρέστατα τὸν ἰσχυρισμὸν μας, ὅτι παρενόησε πάντας σχεδὸν τοὺς στίχους τοῦ Δάντου, ἀναγκαζόμεθα νὰ προβῶμεν καὶ εἰς ἄλλας ἀντιπαραβολὰς, αἵτινες βεβαίως δὲν θὰ ἦναι εὐνοϊκαὶ διὰ τὸν πολυπλάνητον ἐρμηνεύτην.

Ἄσμα Β'.

Στχ. 6. Che ritrarrà la mente che non erra.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς

Ἡ μνήμη θὰ διηγηθῆ, ἥτις οὐδόλω; σφάλλει.

Ὁ τὰς περγαμηνὰς ἐπικαλούμενος Κυρ. Βεργωτῆς ἐρμηνεύει ὁ νοῦς μου θὲ νὰ γράψῃ

Καὶ γράφοντας ταις λάθεμα κανένα δὲν θὰ πάρῃ.

Ὁ ἀπαράμιλλος Σχολάρχης τοῦ Ληζουρίου ἐπλανήθη ὡς πρὸς τὸ σημαίνόμενον τῶν λέξεων. Τὸ ritrarre δηλοῖ narrare, esporre, rappresentare, ὡς τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων τεμαχίων τοῦ Δάντου γίνεται δῆλον. Sono molti che per ritrarre cose poste in altrui lingua. Ἡ λέξις mente δὲν σημαίνει ἐνταῖθα νοῦς, ἀλλὰ μνήμη. Ὁ νοῦς δὲν γράφει, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαίρει

πολλὰ λάθη, ὅπως εἶπε ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἡ μνήμη μόνον γράφει καὶ οὐ σφάλλει. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς, δὲν ἔχομεν ἀρ-
ΓΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

κετόν κύρος, ἵνα πείσωμεν τὸν ἐκδότην τῶν Παραδειπνίων,
ἀ: ἀνατρέξῃ, τοῦλάχιστον, εἰς ἐκεῖνον οὐτινος τὰς ἐπιστολάς
προτάττει. Ὁ Tommaséo ἐπεξηγῶν τὴν λέξιν ταύτην σημει-
ώνει· *Mente memoria pensata*. Πλὴν καὶ αὐτὸς ὁ Δάντης λέ-
γει ἀλλαχοῦ καθαρῶτατα. *La mente di sudore ancor mi
bagna.*

Στχ. 33. *Me degno a ciò, nè io nè altri crede.*

Ἰδοὺ πῶς μετέφρασε τὸν στίχον τοῦτον ὁ διαπρεπὴς ἐρ-
μηνευτής.

Τὸ πῶς ἐγὼ θ' ἀξιωθῶ τέτοια νὰ λάβω χάρι

Στέκομαι τώρα κι' ἀπορῶ, κι' ἀπίστευτο τὸ βλέπω.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐσπουδάσῃ τις τὸν Δάντην ἵνα ἐννοή-
σῃ πόσον ἀλλόκοτος εἶναι ἡ ἐρμηνεία. Ἐὰν ὁ Ποιητὴς ἔκαμνεν
ὅσα λέγει ὁ δῆθεν μεταφραστὴς δὲν θὰ εἶχε βεβαίως και-
ρὸν ἵνα γράψῃ τὸ ποίημά του.

Στιχ. 55. *Lucevan gli occhi suoi più che la stella,*

E cominciommi a dir soave e piana

Con angelica voce in sua favella

Ὁ Κυρ. Βερ., ὅστις ἐπικαλεῖται τὴν γνώμην ὅσων δὲν ἀ-
νέγνωσαν ποτὲ τὴν μετάφρασιν του, ἐρμηνεύει.

Ἐκύτταξε, κ' ἦσαν γλυκὰ γλυκὰ τὰ δύο τῆς μάτια,

Κ' ἐλάμπανε περσότερο κι' ὄχι τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια,

Ἐμίλιε, κι' ἀκουεσ λήλημα γαλήνης, ἀρμονίας·

Καὶ μὲ φωνὴν ἀγγελικὴν σ' οὐράνια γλώσσα μοῦπε.

Ἐνταῦθα δὲν γνωρίζομεν τί πρῶτον νὰ θαυμάσωμεν. Τὴν
καλλονὴν τῶν στίχων, ἢ τὴν ἐρωτοτροπίαν, δι' ἧς ὁ περγα-
μνοφόρος ἐρμηνευτής περιέβαλε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Βεατρί-
κης. Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ Κυρ. Βερ. δὲν ὑπάρχει παντελῶς
ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, οἱ λοιποὶ εἶναι σωρεῖα λέξεων ἄνευ ἀρμο-
νίας. Τὸ *stella* μετέφρασε τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια, ἐναντίον τῆς
γνώμης τοῦ Θεωμασίου, ὅστις εἶπεν, «*o la stella mattutina
o il sole*». Τὸ *in sua favella* ἠρμάνευσε «*οὐράνια γλώσσα*».
Δὲν μεμνόμεθα τὸν Κυρ. Βερ., ἀλλ' ἐπικρατέστερον μῶσον τὴν με-

τάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου, ἵνα ἕκαστος πεισθῇ μετὰ
πότης ἀκριβείας ἠρμάνευσε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πρωτοτύπου
στίχους.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἔλαμπον λαμπρότερον τοῦ ἄστρου,

Καὶ νὰ μοὶ λέγῃ ἤρχισε σιγὰ καὶ μειλιχίως

Διὰ φωνῆς ἀγγελικῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. ἠρμάνευσε τὸ *in sua favella* διὰ τοῦ ἀέν τῇ
ἰδίᾳ γλώσσῃ ἢ ἀκολουθῶν τοῦ μεγάλου τοῦ Δάντου σχολια-
στάς οὔτινες ἐξηγοῦσι, «*nel suo volgare*». Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν
ἐρμηνείαν τοῦ Κυρ. Βερ., θὰ γεννηθῇ ἡ ἀμφιβολία, ἂν ὁ Βιρ-
γίλιος, ὅστις δὲν εἶναι ἐκ τῶν μακαρίων, εἰδύνατο νὰ ἐννοήσῃ
τὴν οὐρανίαν γλώσσαν, ἐνῶ, ὡς ἐξάγεται ἐξ ὄλων τῶν διαλό-
γων του μὲ τὸν Δάντην, φαίνεται ἐγκρατέστατος τῆς Ἰταλικῆς.

Στιχ. 63. *E durerà, quanto il mondo, lontana.*

Ὁ Κ. Β. ἰδοὺ πῶς κατώρθωσε νὰ στρεβλώσῃ τὸν Ποιητὴν,
διότι κατάρθωμα εἶναι νὰ καθιστᾷ δυσδιάκριτον πᾶσαν ἰδέαν
τοῦ Δάντου.

Κι' ὥστε ὁ ἥλιος χύνει φῶς, κι' ὑπάρχουσι τ' ἀστέρια,

Ὁλόλαμπη κι' ὀλόφωτη θὰ ζῆ κι' ἐκεῖνη ἀκόμη.

Ἰσως τὸ κείμενον, ὅπερ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, φέρει *quanto
il moto lontana*, πλὴν καὶ οὕτω ἂν ἔχῃ, δὲν ἐννοοῦμεν ποῖα
σχέσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξύ τούτου καὶ τῶν λέξεων,
ἀς συνέγραψεν ὁ ἐρμηνευτής.

Στιχ. 78. *Da quel ciel c' ha minor gli cerchi sui.*

Ὁ πολύτλας ἐρμηνευτής μὴ ἐννοήσας τὸν Ποιητὴν μετέ-
φρατεν.

Ἄπ' ὄλα τ' ἄλλα πλάσματα ὁποῦ φωτίζει ὁ ἥλιος!

Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἐξέχει τῶν ἄλλων πλασμάτων, ἅτινα
εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν σελήνην, καὶ ὄχι τὰ ὁποῖα φωτίζει ὁ
ἥλιος. Ἰδοὺ πῶς ὁ ἴδιος ποιητὴς ἐρμηνεύει, κατὰ τὸν Θεωμα-
σίου. *L' officio di questa donna, per la qual l' uomo tra-
passa ciò che si contiene dal cielo della luna* ἢ «*τίς ἡ μι-*

ετρέφονται περίξ τῆς ἀκινήτου γῆς, πρῶτος τῶν ὁποίων, καὶ διὰ τοῦτο μικρότερος τῶν ἄλλων, ὁ τῆς σελήνης. Πλὴν ὁ Κυρ. Βερ., ἀβρόχοις ποσὶ τὸν Δάντην διερχόμενος, ὅπως ὁ ἄγγελος τὴν Στύγα, δὲν φροντίζει δι' αὐτὰ τὰ μικροπράγματα, ἐνῶ ὁ Κυρ. Μαυρ. ἐρμηνεύει.

Τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἔχοντος τοὺς μικροτέρους κύκλους.

Καὶ ἐξηγεῖ, εἰς τὰς Σημειώσεις του οὕτω· «ὁ ἄνθρωπος ἀ-
νυψοῦται ὑπεράνω τῶν ἄλλων πλασματίων, ἅτινα εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν σελήνην».

Στίχ. 82. *Ma dimmi la cagion che non ti guardi*

Dello scender quaggiuso in questo centro

Dall ampio loco, ove tornar tu ardi

Ὁ Κυρ. Μαυρ., ὅστις οὐδένα ποτὲ παρεκάλεσε νὰ γράψῃ ἄρθρα εἰς ἑφημερίδας, μετέφρασεν.

Εἰπέ μοι πλὴν τὸ αἴτιον, δι' ὅπερ δὲν φοβεῖται

Νὰ καταβῆς ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κέντρου, ἐκ τοῦ τόπου

Τοῦ εὐρυχώρου, ἔνθα σὺ ποθεῖς νὰ ἐπιστρέψῃς.

Πρὸς τούτους ἂς ἀντιπαραθέσωμεν καὶ τοῦ Κυρ. Βεργ. τὴν δῆθεν μεταφράσιν, ἵνα ἐκτιμήσωσιν ὅσοι ἔχουσι τὰς φρέ-
νας ἀκεραίας.

Ἄλλὰ ξηγήσου μου καὶ πὲρ δὲν σὲ πλακόνει ὁ φόβος,

Ἄπὸ ταῖς χώραις τῆς χαρᾶς, ὅπου νὰ γύρης θέλεις,

Νὰ καταβαίνης ν' ἄρχῃσαι ἐδῶ στὴν κάτω κόσμῳ!

Ἀναγιγνώσκοντες τοὺς νυσταλέους τούτους στίχους, τοὺς ὁποίους ἴμόνον κοιμώμενός τις δύναται νὰ γράψῃ, δυσκόλως ἐμποροῦμεν νὰ κρατήσωμεν τὸν γέλωτα. Ποῖαν λέξιν μετέ-
φρασεν ὁ Κυρ. Βερ. διὰ τοῦ «ἀπὸ ταῖς χώραις τῆς χαρᾶς». Τὸ *ampio loco*; Ἄλλ' ὁ Ποιητὴς λέγει εὐρυχώρον τὸν τόπον, ὅθεν κατῆλθεν ἡ Βεατρίκη, πρὸς ἀντιθεσιν τοῦ *ciel che ha minor gli cerchi sui*, διότι ἡ Βεατρίκη διαμενεῖ ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς, οὔτινες, κατὰ τὸ σύστημα ὅπερ ἀκολοθεῖ ὁ Δάντης, ἔχουσι εὐρύτερον κύκλον. *Ove tornar tu ardi* ὁ Κυρ. Βεργ. μεταφράζει α ὅπου νὰ γύρης θέλεις, πλὴν δὲν μᾶς ἐρῖζει καὶ

ποῦ νὰ γύρη. Πιθανῶς εἰς κανένα σοφὸν ἢ εἰς καμμίαν πολ-
τρόναν διὰ νὰ κάμῃ βεχά τι της. Τῇ ἀληθείᾳ καθίσταται
δχληρότατον ν' ἀνασκευάζωμεν τοιοῦτα τερατολογήματα.

Στίχ. 87. *Temer si dee di sole quelle cose*

Ch' hanno potenzia di fare altrui male

Dell altre no' che non son paurose.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. ἐρμηνεύει λίαν ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς.

Μόνον αὐτὰ τὰ πράγματα τις πρέπει νὰ φοβῆται

Τὰ ἔχοντα τὴν δύναμιν κακὸν νὰ προξενώσιν,

Ἄλλὰ τὰ ἄλλα οὐδαμῶς, ἐπίφοβα δὲν εἶναι.

Ἄς παρατηρήσῃ καὶ ὁ μᾶλλον προκατειλημμένος πόσον ταπεινὴ, κατ' ἀντιπαραθεσιν, εἶναι ἡ μεταφράσις τοῦ Κυρ. Βεργ.

Ὅσα κακὸ καρποφοροῦν, ἂς τὰ σιμόνη ὁ φόβος,

Ἄπ' ὅλα τ' ἄλλα μακρὰ ὁ φόβος ἂς πετᾷ.

Παραβάλλων τις τὰς μεταφράσεις τῶν ἀνωτέρω στίχων, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τὸ παιδαριῶδες πείσμα τοῦ Κυρ. Βεργ., ὅστις μὲ τοιαῦτα ληρήματα, μὲ τοιοῦτους μολο-
χικούς στίχους θέλει, *couite que couite*, νὰ περάσῃ ὡς μετα-
φραστῆς τοῦ Δάντου.

Ἐν τέλει τὸν τελευταῖον τοῦ Β'. ἄσματος στίχον, ὅστις δίδει ἀφορμὴν εἰς πολλὰ σχόλια, ὁ ἀκούρατος τοῦ Ληξουρίου σχολάρχης ἠρμήνευσε.

Κ' ἐμβῆκα μέσ' στὸ σκοτεινὸ κι' ἀραχνιασμένο δρόμο.

Ὁ Κυρ. Βεργ. ἔχει μίαν μεγάλην ἐπιτηδειότητα, διὰ τὴν ὁποῖαν τὸν συγκαίρομεν. Μὲ τὰς λέξεις μαῦρος, ἔρμος, σκοτει-
νός, ἀραχνιασμένος κατορθώνει νὰ μεταφράζῃ πᾶσαν ἰδέαν τοῦ Δάντου, καὶ ἀφίνει τῷ ἀναγνώστῃ τὴν φροντίδα ν' ἀνεύρη ἐν τῷ πολυσημάντῳ αὐτῶν λεξικῶ τὴν οἰανδήποτε ἔννοιαν.

Ἄσμα Γ'.

Per me si va nella città dolente,

Per me si va nell' eterno dolore,

Per me si va tra la perduta gente.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εἶναι ἡ φοβερὰ ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ ἄδου ἐπιγραφὴ, τὴν ἔποیان ὁ πολυδαίδαλος Κυρ. Βεργ. μετέφρασεν οὕτω.

Ἐπὶ μὲ πᾶνε στοῦ καῦμοῦ ταῖς μαύραις κ' ἔρμαις χώραις,

Ἐπὶ μὲ πᾶνε σ' ἄσωσταις τῶν πεθαμένων θλίψαις,

Ἐπὶ μὲ πᾶνε σ' ἄμετραις ψυχαῖς κριματισμέναις

Στῆς ἐρημιᾶς, στῆς σκοτεινιάς, στῆς ἀπορπιᾶς τὸν κόσμον.

Ὁ Κυρ. Βεργ., μὲ τοὺς συνήθεις πλατυσμούς καὶ τὰ σόλοικα παραγεμίματα, κατέστησε τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποιητοῦ ὡχρότεραν τῆς μορφῆς του. Ἐάν ὁ Δάντης ἐδύνατο νὰ λάβῃ ζωὴν, θὰ ἔφριττε διὰ τὰ ῥυπαρὰ σάβανα, μεθ' ὧν ὁ τολμητικῆς μεταφραστῆς περιέβαλε τοὺς ἀθανάτους στίχους. Τί ἐννοεῖτε, Κύριε μεταφραστὰ, μὲ ψυχαῖς κριματισμέναις, μὲ καῦμούς, μὲ μαύραις κ' ἔρμαις χώραις, μὲ ἄτωσταις καὶ ἄμετραις ψυχαῖς, μὲ ἐρημιαῖς, μὲ σκοτεινιάς, μὲ ἀπορπιᾶς; Διατί οὐδεμίαν διάκρισιν ἐκάμετε ἐν τῷ γ' στίχῳ, ἐνῶ ὁ Δάντης γράφει *tra la perduta gente* καὶ δὲν λέγει *nella*, ὅπως εἰς τοὺς ἄλλους δύο; Ἡ ὁ Κυρ. Βεργ. δὲν χάνεται εἰς αὐτὰ τὰ μικρὰ τὰ παίρνει ὅλα εἰς τὴν ἀράδα ξύλα, κούτσουρα, δαυλιὰ, καὶ ἐπειδὴ δὲν τὰ εὐρίσκει καὶ ἀρκετὰ, παρεμβάλλει βουὰ καὶ Θαλάσσας.

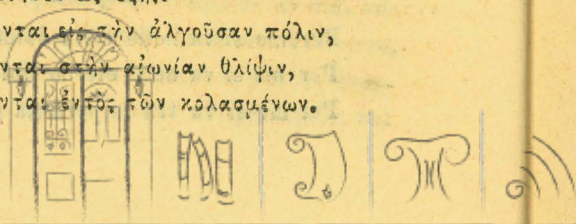
Ἀλλὰ, περγαμνηνοφόρε Κύριε, ἀφοῦ αἱ χῶραι, περὶ ὧν λέγετε εἶναι ἔρημοι, πῶς ἐμπεριέχουσι κολασμένους; Καὶ ἀφοῦ τόσοι τιμωροῦνται, τίμη τῶν πνευμάτων ἢ πανεξοχότη σὰς ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ Ἄδης εἶναι Ζαχάρα τις; Πλὴν ἂν ἀφήσωμεν ταῦτα, διότι ὁ Κυρ. Βεργ. ἔχει τὸ καλὸν νὰ λησμονῇ ταχέως ὅτι λέγει. Ἐνῶ ἤδη μᾶς ὤρισεν ὅτι ὁ Ἄδης εἶναι ἔρημος χώρα, ὀλίγον κατωτέρω θὰ γράψῃ ὅτι μίση μόνον σημαία ἐν αὐτῷ σέρνει ἄμετρο ψυχολοῖ.

Ὁ Κύριος Μαυροκέφαλος παριστάνει διὰ τῆς μεταφράσεώς του τὴν ἰδέαν τοῦ Ποιητοῦ ὡς ἐξῆς.

Ἐπὶ μὲ πορεύονται εἰς τὴν ἀλγούσαν πόλιν,

Ἐπὶ μὲ πορεύονται εἰς τὴν αἰωνίαν θλίψιν,

Ἐπὶ μὲ πορεύονται ἐντὸς τῶν κολασμένων.

Ἀναμφιβόλως ὁ συνθέτης τῶν Παραδειπνίων θὰ μᾶς εἴπῃ δὲν εἶναι καλὴ ἡ μετάφρασις αὕτη, διότι εἶναι ἀκριβῆς, διότι τὸ ἐντὸς εὐρίσκειται μὲ τὴν σημασίαν τοῦ μεταξῦ. Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεμίαν ἔχομεν διάθεσιν ἵνα ἐπιμεινωμέν ὅπως τὸν πείσωμεν, διὰ τοῦτο ἀφίνομεν αὐτὸν *briller par son absence* καὶ ἀποτεινόμεθα πρὸς τοὺς θέλοντας νὰ μορφώσωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν ἐκ τῶν γραφομένων. Ἴνα δὲ πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ τρόπος, δι' οὗ μεταφράζει ὁ Κύριος Μαυροκέφαλος, εἶναι ὁ καταλληλότερος, παραθέτομεν τοὺς στίχους τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως, ἣν ἐστεφάνωσεν ἡ Ἀκαδημία.

C' est par moi que l' on va dans la cité plaintive

C' est par moi qu' aux tourments eternels on arrive

C' est par moi qu' on arrive à l' infernal séjour.

Ἐν αὐτῇ ὁ Γάλλος ἐρμηνευτῆς, καίπερ πιεζόμενος ἀπὸ τὴν σιδηρᾶν ἀνάγκην τῆς ὁμοιοκαταληξίας, οὐδόλως ἀπομακρύνεται τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ἐκφράσεων τοῦ Δάντου, ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἐκτιμῶσα διὰ τοῦτο τὸ ἔργον του, ἀπονέμει πρὸς αὐτὸν τὸν στέφανον. Τὰ τοιαῦτα, ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀξίαν διὰ τὸν θίασον, ὅστις τὸν διδάσκαλόν του θεωρεῖ καὶ αὐτῶν τῶν Ἀθανάτων τῆς Γαλλίας σοφώτερον. Τῷ εὐχόμεθα νὰ γείνη, τοῦλάχιστον ἐν τῷ μέλλοντι.

Στίχ. 31. *Ed io che avea d' orror la testa cinta.*

Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἡ φρίκη τοῦ ἐκύκλωσε τὴν κεφαλὴν ὡς ἐκ τῶν ὀδύρμων καὶ τῶν στεναγμῶν τοῦ, ὁποῖους ἤκωσεν, ὁ δὲ Κυρ. Βεργ. ἐρμηνεύει.

Τότες ἐγὼ εἰς πέλαγος ἀγνοίας βυθισμένος.

Ἐπὶ τέλους μετέφρασε καὶ καταλλήλως ἓνα στίχον. Πράγματι, ὅχι μόνον εἰς πέλαγος, ἀλλὰ εἰς ὠκεανὸς ἀγνοίας ἔπλεεν ὅτ' ἐπεχείρησε νὰ μεταφράσῃ τὸν Δάντην. Ναὶ μὲν ὁ στίχος τοῦ ἐρμηνευτοῦ δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μὲ τὸ πρωτότυπον, πλὴν ἔχει ὁπωσδήποτε τὸ καλὸν ὅτι μᾶς παριστάνει τὴν κατάστασιν εἰς ἣν διετέλει ὁ μεταφραστῆς. Ἀλλὰ μὴ τὸν ἀδικούμεν τόσο. Ἴσως ἀνέγνωσεν *error* ἀντὶ *orror*, πλὴν καὶ οὕτω

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

δὲν πλησιάζει εἰς τὴν ἔννοιαν. Ἄλλως ὁ περγαμνοφόρος δὲν ἔπρεπε ν' ἀγνοῇ ὅτι ὁ Tommaséo κατέκρινε τὴν γραφὴν ταύτην. Ἄλλ' ὅχι. Ὁ Tommaséo τὴν κατέκρινε, ἀφοῦ ὅμως ἀνέγνωσε τὴν ἑρμηνεῖαν τοῦ ἑλλήνου Δαντολόγου, μετεβαλε γνώμην καὶ τότε ἐσκέφθη νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Κυρ. Βεργωτῆν, ὅχι τόσον διὰ νὰ ἐγκρίνῃ τὴν λεγομένην μετάφρασιν, ὅσον διὰ ν' ἀποδοκιμάσῃ ἑαυτόν.

Στίχ. 51. Non ragioniam di lor, ma guarda e passa.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. καὶ τὸν ὠραῖον τοῦτον στίχον, ὃν πάντες σχεδὸν οἱ ὀπωσδήποτε σπουδάσαντες τὴν Ἰταλικὴν ἀπὸ μνήμης γνωρίζουσι, μετέφρασεν ἐπιτυχῶς οὕτως.

Μὴ ὀμιλῶμεν δι' αὐτοῦς, πλὴν κίταζε καὶ βαίνει.

Ὁ Κυρ. Βεργ., ὅστις μᾶς προτάττει συγχωροχάρτια, ἰδοὺ τίνοι πρόπῳ ἐπέτυχε νὰ τὸν καταστήσῃ ἀλλόκοτον.

Σὲ τέτοιαις ἀθλίαις ψυχαῖς μὴ χάνουμε τὰ λόγια,

ῥίχνε ταις μιὰ ματιὰ λοξὰ, γοργὰ παράτρεχε ταις.

Οἱ τὴν ναυτίασιν προκαλοῦντες οὗτοι στίχοι ἄγουσιν ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Κυρ. Βερ. πρέπει νὰ εἶχε ὑπ' ὄψιν του καμμίαν ἀραβικὴν ἑρμηνεῖαν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶχε ἐνώπιόν του Ἰταλικὸν τοῦ Δάντου κείμενον. Χρειαίεται, τῇ ἀληθείᾳ, μεγάλη τέχνη ἵνα, τὸν ἐκφραστικὸν τοῦ πρωτοτύπου στίχον, καταστήσῃ τις τοσοῦτον ἀηδῆ.

Στίχ. 141. Batte col remo qualunque s' adagia

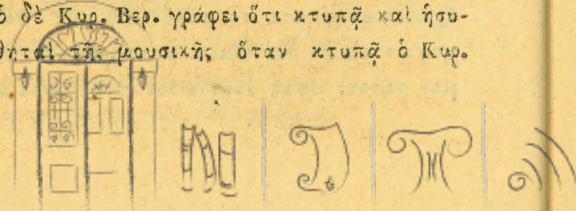
Ὁ Κ. Μαυρ. ἠκολούθησε τὴν δοκιμωτέραν ἑρμηνεῖαν μετάφρασας.

Καὶ μὲ τὴν κώπην του κτυπᾷ αὐτὴν ἥτις καθίζει.

Ὁ Κυρ. Βερ. ἀπεμακρύνθη ὀλοσχερῶς τῆς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ καὶ ἠρμήνευσε.

Μὲ τὸ κουπί δίνει κτυπιὰ, καὶ ὄλαις ἡσυχάζουν.

Ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Χάρων κτυπᾷ οἰανδήποτε ψυχὴν, ἥτις ἤθελε καθίσει, ὁ δὲ Κυρ. Βερ. γράφει ὅτι κτυπᾷ καὶ ἡσυχάζουν, ὅπως οἱ μαθηταὶ τῆς μουσικῆς, ὅταν κτυπᾷ ὁ Κυρ. Καραβάνας.

Τὸ adagiarsi σημαίνει prendere agio o riposo. Ὁ Χάρων δὲν ἀφίνει τὰς μεταφερομένους ψυχὰς εἰς τὸν Ἄδην νὰ καθίσουν ἐν τῷ πλοιαρίῳ διὰ τοῦ ὁποίου διαπορθμεύει τὸν Ἀχέρωντα. Τὸ ἐναντίον, αἱ ὀδηγούμεναι παρὰ τοῦ ἀγγέλου, διὰ τοῦ Τιβέρεως, κάθηνται. E più di cento spirti entro sediero

Καθαρ. 44. 45.

Στίχ. 136. E caddi come l' uom cui sonno piglia

Νομίζομεν ὅτι οὐδὲν θὰ ἐπάθαιεν ἡ δημοτικὴ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βερ. ἂν ἤθελεν ἐξηγήσει.

Καὶ ἔπεσα σὰν ἄνθρωπος, ὁποῦ τὸν πιάνει ὕπνος.

Ἐντὶ τῆς καθαρᾶς ταύτης ἐκφράσεως, ἰδοὺ τί ἐπροτίμησε νὰ γράψῃ.

Καὶ κάτου πέφτω σὰν κορμὶ βαρὺ βαρὺ ὅχ τὸ ὕπνο.

Πλὴν μήπως ὁ Δάντης εἶχε κοιμηθῆ διὰ νὰ ᾔηαι τὸ κορμὶ του βαρὺ ἀπὸ τὸν ὕπνον; Ὁ σεισμὸς, ὁ ἄνεμος, ἡ ἀστραπή τῆς καταχθονίου χώρας κατέπληξαν αὐτόν καὶ τοῦ ιδέσμευσαν τὰ μέλη ὅπως ἐὰν καταλαμβάνετο ἀπὸ ὕπνον. ἔνεκα τούτου ἔπεσεν, ἀλλὰ δὲν εἶχε κοιμηθῆ.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. μετέφρασεν ὡς ἑξῆς.

Καὶ ἔπεσα ὡς ἄνθρωπος, ὃν ὕπνος κυριεύει.

Διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης ἡ ἔννοια τοῦ Ποιητοῦ παντελῶς δὲν ζημιούται. Δυνατὸν ὁ περγαμνοφόρος νὰ μᾶς εἶπῃ ὅτι δὲν τοῦ ἀρέσει ἴσα ἴσα διότι εἶναι ἀκριβής, πλὴν ἡμεῖς οὐδεμίαν αἰσθανόμεθα διάθεσιν νὰ κρίνωμεν coi suoi gusti straz pi, διὰ τοῦτο ἐῶμεν αὐτὸν λέγειν καὶ πράττειν.

Ἄσμα Δ'.

Στίχ. 12. Ruppemi l' alto sonno nella testa

Uu greve tuono, si ch' io mi riscossi.

Ὁ ποιητὴς ἀφίνει εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, ἀκοῦντος τοῦ ὕπνου του μετεφέρθη, διὰ τινος θαλάσσης δυνάμεως, εἰς τὴν ἐστῆσαν τοῦ Ποταμοῦ ὄχθην. Δὲν ἐτεθεῖ λοιπὸν

τυχαίως nella testa. Διὰ τούτου ὁ Δάντης ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι, καίπερ κινηθεὶς, κατείχετο ἀκόμη ὑπὸ ὕπνου κατὰ τὴν κεφαλὴν. Κακῶς λοιπόν ὁ Κυρ. Βερ. ἠρμήνευσε.

Βροντὴ βαρεῖά μ' ἀντίσκοψε τὸν ὕπνο πωκοιμώμου,

Καὶ τινεγμὸ κ' ἐξάφνισμα ἐπῆρε τὸ κορμί μου.

Ἔφριξε ν' ἀφήσῃ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ποιητοῦ ἀκεραλὰν καὶ νὰ μὴ ἐρμηνεύσῃ τὸ Ruppe mi διὰ τοῦ ἀντίσκοψεν, ὅπερ λίαν χαλαρόν.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. μετέφρασεν ὡς ἑξῆς.

Δεινῆς βροντῆς ὁ πάταγος διέρρηξε τὸν ὕπνον

Τῆς κεφαλῆς μου τὸν βαθὺν, ἐγὼ δ' ἀνετινάχθην.

Παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μετάφρασις εἶναι ἀκριβὴς καὶ οἱ στίχοι κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦνται ἐκείνων τοῦ πρωτοτύπου.

Στίχ. 9. Che tuono accoglie d' infiniti guai.

Ὁ μεγαλοβρεμέτης συγγραφεὺς, καίτοι τὸν στίχον τοῦτον ἠρμήνευσε διὰ δύο, δὲν ἐδυνήθη νὰ παραστήσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποιητοῦ. Ὄταν δ' ἐρμηνευτὴς ἀπαντᾷ δυσκολίαν τινά, ἐγκαταλείπει τὴν ἰδέαν τοῦ Δάντου καὶ γράφει ὅτιδήποτε τοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν π. χ.

Ποῦναι γεμάτη καῦμούς καὶ φορτωμένη θλίψαις.

Καὶ ἀντιλαλοῦνε κλαῦματα ποῦ μετρημοὺς δὲν ἔχουν.

Καίτοι πολλάκις ἐμέμφθημεν τὰς ἀηδεῖς ἐπαναλήψεις, τὰς ὁποίας ὁ Κυρ. Βερ. μεταχειρίζεται, οὐχ' ἦτο δὲν κρίνομεν κατ' ἐνταῦθα ἄσκοπον νὰ τοῦ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντα περιττὸν ἦτο νὰ γράψῃ φορτωμένῃ θλίψαις, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι γεμάτη καῦμοὺς εἶναι. Πλὴν διὰ τὴν περιττολογίαν ταύτην τὸν συγχωροῦμεν, διότι μᾶς ἐξέθηκε μίαν νέαν ὡραίαν ἰδέαν περὶ τῶν κλαυμάτων, ὅτι δηλαδὴ ταῦτα μετρῶνται, ὅπως τὰ τραπέζογραμμάτια τοῦ μισθοῦ του, ἢ δὲν ἔχουν μετρημοὺς ὅπως τὰ τερατολογήματά του.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. περιώρισε ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ Ποιητοῦ καὶ μετέφρασεν.

Ἦτις ἀπείρων στεναγμῶν τὸν κρότον συναθροίσει.

Ἦν γίνετο, καθ' ὅλην τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυρ. παρρηρεῖται ἀξιοζήλος πρσπάθεια εἰς τὸ νὰ μὴ ἀπομακρύνηται τῆς ἐννοίας τοῦ Ποιητοῦ. Δὲν λέγομεν διὰ τούτου ὅτι δὲν ἐπλανήθη ἐνιαχοῦ. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Οὐδεὶς θὰ ἐδύνατο εἰς μετάφρασιν τοιοῦτου ἔργου νὰ μὴ πλανηθῇ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι μόνον ὁ μωρὸς ἐπιμένει εἰς τὰ λάθη του.

Στίχ. 10—12. Oscura, profonda era, e nebulosa

Tanto che, per ficcar lo viso a fondo,

Io non vi discerneva veruna cosa.

Καὶ τοὺς στίχους τούτους ὁ Κυρ. Βερ. παρεγέμισε καὶ κατέστησε ξένους πρὸς τὸ πρωτότυπον μεταφράσας.

Ἔχασα' ἐμπρὸς στὰ μάτια μου ἐκεῖ τὸ μέγα χάσμα.

Ἦτον βαθὺ καὶ σκοτεινὸ κι' ὄλο συγνεφιασμένο

Σκύρτω καὶ μέσα ἐκάρφωσα βαθεῖα βαθεῖα τὸ μάτι

Δὲν ἐφαινότουε μορφή σ' ἐκεῖνο τὸ σκοτάδι.

Πτωχὲ Δάντη τί σοὶ ἐπέπρωτο νὰ πάθῃς ἀπὸ τὸν ἀδεξιότατον μεταφραστὴν Κυρ. Βερ. Ὁ πρῶτος στίχος εἶναι ἐπινόημα ἐλεεινὸν μὴ ἀπαντῶν ἐν τῷ κειμένῳ, εἰ τρεῖς ἄλλοι σωρεῖα ἐκφράσεων ἀσυναρτήτων, ἀξίων, βεβαίως, ν' ἀναγραφῶσιν ἐπὶ πυραμίδος διὰ τὴν τέχνην, μεθ' ἧς ὁ πολύτλας ἐρμητικὸς, ὑπερηκόντισε τὸν Δόκτορα Ἀρώνην.

Ἰδοὺ καὶ τοῦ Κυρ. Μαυρ. ἡ μετάφρασις ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὰ ἐλεεινὰ στιχάρια τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ.

Ἦτο βαθεῖα, σκοτεινὴ καὶ νεφελώδης τόσον,

Ὄστε ἐγὼ τὰ ὄμματα βυθίσας εἰς τὰ βάθη,

Δὲν ἐδυνήθην τίποτε ἐκεῖ νὰ διακρίνω

Ἢ ἐρμηνεῖα αὕτη, ἀν δὲν ἔχῃ ἄλλα πλεονεκτήματα, τοῦλάχιστον εἶναι σαφὴς καὶ καθαρὰ.

Στίχ. 24. Nel primo cerchio che l' abisso cigne.

Ἢ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου ἔχει ὡς ἔπεται

Στὸ πρῶτον κύκλωμα, ὁποῦ τὴν ἀβυσσον κυκλῶνει.

Στὸ γῦρο ποῦ ἡ ἄβυσσος ἢ μαύρη περιζώνεται.

Ἄλλὰ τοῖς πᾶσι δῆλον ὅτι ἡ ἄβυσσος δὲν περιζώνεται τὸν γῦρον, ὁ κύκλος περιβάλλει τὴν ἄβυσσον. Ὁ Δάντης ὀλίγον ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι, εὐρεθεὶς εἰς τὸ χεῖλος, ἐκύτταξεν εἰς τὰ βάθη. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶχεν ὅπως λέγει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, τίνι τρόπῳ ἤθελεν ὁ Ποιητὴς κατορθώσει νὰ κρατηθῆ ἐπὶ τῆς ἄβυσσου; Καὶ ἔπειτα ὁ δεινὸς ἑρμηνευτὴς ἔχει τὸ θράσος νὰ γράφῃ ὅτι τὸν συνεχάρη ὁ Θωμασαῖος. Ἄλλὰ μὴ ὤμεν αὐστηροί. Δὲν πταίει· ἄφου δὲν ἔννοεῖ τι τοῦ γράφου.

Στίχ. 43. *Gran duol mi prese al cor quando lo ntesi.*

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ὡς ἔπεται.

Ἄφου δὲ τοῦτον ἤκουσα κατέλαβέ με ἄλγος.

Ὁ δὲ πολυδαίδαλος ἑρμηνευτὴς τῶν 5 ἀσμάτων τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου μεταφράζει.

Σὲ τέτοια εἶδηση πικρῇ, στὸ πόδι μαρμαρόνου.

Μὰ τοὺς ἀστέρας, δυσκολευόμεθα νὰ ἐκλάβωμεν ὡς σπουδαίως γενομένην τὴν μετάφρασιν τοῦ διαπρεποῦς Δαντολόγου. Λυπεῖται, καὶ ἀντὶ νὰ συγκινηθῆ ἡ καρδιά του, μαρμαρόνου τὰ πόδια του. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ περιδοξὸς Σχολάρχης τὴν καρδίαν ἔχει ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἄλλοι βάζουσι τὰ ὑποδήματα. Πολὺ καλὰ ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν ἀντιλέξει, ἀφου ὁπωσδήποτε συγκινεῖται τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ σώματός του.

Στίχ. 67. *Non era lunga ancor la nostra via*

Di qua del sommo

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐπέτυχεν νὰ μεταφράσῃ τοιοῦτοτρόπως, ὅστε νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τις περὶ τίνος πρόκειται.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη μετρητὰ πατήματα καὶ λίγα

Ἄπὸ ψηλῆ, ποῦ ἐμβήκαμεν, εἶχαμεν πατημένα.

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι πρότυπον δημοτικῆς ἐκφράσεως. Μετρητὰ πατήματα πατημένα. Ὅστις ἔμπορεῖ ἀεὶ ἐννοῆσῃ. Διόλου παράδοξον ὁ κλεινὸς συγγραφεὺς τῶν ἐπαινετικῶν ἄρθρων, δικαιολογῶν τὰς παραδοξολογίας ταύτας, νὰ μὴ φέρῃ παρδείγματα ἐξ ἄλλων. Πλὴν ἡ μωρία μένει πάντοτε μωρία.

ὁπωσδήποτε καὶ ἀν ὑποστηρίζεται. Δὲν ἀρκεῖ οὔτε τοῦ συγγραφέως, οὔτε τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ Βεργωτῆ τὸ κύρος, ἵνα μεταβάλλῃ τὴν φύσιν αὐτῆς.

Στίχ. 95—96. *Di quel signor dell' altissimo canto,*

Che sovra gli altri com' aquila vola.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέδωκε τὴν ἰδέαν τοῦ Δάντου ὡς ἑξῆς.

Ἐκεῖνου τοῦ ἡγήτορος τῶν ὑψηλῶν ἀσμάτων,

Ὅστις πετᾷ ὡς ἀετὸς ἐπάνω εἰς τοὺς ἄλλους.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἀπεναντίας, καταβάλλει ἀγῶνας καὶ μόχθους, χύνει κρουνοῦς ψυχροῦ ἰδρώτος ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν διαστρέβλωσιν τοῦ Ποιητοῦ καὶ ἐρμηνεύει.

Ποῦ στὸ γλυκοψιλόφωνο τραγοῦδι βασιλεύει,

Ἐκεῖνου ποῦ περήφανα σηκώνει τὴν κορφή του,

Κ' ἔξχει, κ' ὄλους χαμηλὰ τοὺς ὄμειους του κυττάει,

Σὰν ἀετὸς ὅπου ψηλὰ πετᾷ πετᾷ, κ' ἀφίνει

Τάλλα νὰ χαμηλοπετοῦν, κ' ἐκεῖος στὰ γνέφια χύνει.

Ἐνταῦθα, ὅπως εἰς τὴν Ἡλέκτραν, τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα συνεπῆρε τὸν ἑρμηνευτὴν. Ἡ φαντασία του, ἐξαφθεῖσα, ἔγεινεν ἀκράτητος, διὰ τοῦτο παντελῶς δὲν εἶναι παράδοξον, ἀν, τοὺς δύο τοῦ Δάντου στίχους, μετέφρασε διὰ πέντε. Φθάνει ὅτι ἱσταμάτησεν ἐπὶ τέλους. Ἄν ὡς ἐκ τῆς πατριωτικῆς ἐξάψεως δὲν γίνεται καταληπτὸς, ἔγνοια μας. Ἀρκεῖ ὅτι διὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἐδικαιοῦτο νὰ σταυρωθῆ. Κατὰ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν, ὁ Ὅμηρος βασιλεύει εἰς τὸν Ἄμανεν, ὅπως ὁ Σχορδοῦλης, σηκώνει περήφανα τὴν κορφή του, καθὼς ὁ ἵππος τοῦ Κυρίου Ἀρτέμη, καὶ κυττάει τοὺς ὄμειους του περιφρονητικῶς, ἀλλὰ τῶρα πλέον, ὅχι σὰν τὸν Σχορδοῦλην ἢ τὸν ἵππον τοῦ Κυρ. Μοιράρχου, ἀλλὰ σὰν ἀετὸς, ὅστις χύνει στὰ γνέφια καὶ ἀφίνει τάλλα, τετράποδα πιθανῶς ἢ τὸν ἑρμηνευτὴν, νὰ χαμηλοπετοῦν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπικρινῶμεν τοιαύτας ἀκροαίας. Δὲν θέλομεν ν' ἀδικήσωμεν τὸν ἀναγνώστην.

της τοῦ ἄρωνισμού, ἐπὶ τοῦ ἄκρου τούτου ἁώτου τῆς παλαί-
ερας, διὰ τὰ σχηματῆσιν ἰδέαν περὶ τοῦ αὐτοκλιθέντος ἑρμη-
νευτοῦ τῶν ἑξ ἄσμάτων τῆς Κολάσεως. Βεβαίως θὰ ἐλεεινολο-
γήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις, τοιαῦτα γράφας, ἔχει τὴν ἀναί-
δειαν νὰ ἐπιδεικνύεται ὡς μεταφραστὴς τοῦ Ποιητοῦ τῆς θεί-
ας Κωμωδίας.

Πλὴν εἰς τὰ λάθη ταῦτα ὑπέπεσεν ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐν τῇ
νεαρχῇ του ἡλικία, ὅτε δὲν εἶχε τὴν κρίσιν ὄριμον, ὅπως νῦν,
θὰ εἴπωσι τὰ μέλη τοῦ θιάσου του. Μὴ ὠφελῆσθε ἀπ' αὐτὰ,
μὴ εἶσθε κακῆς πίστεως· ὅπως καὶ ὁ ἴδιος γράφει, λάβετε ὑπ'
ὄψιν τὴν τελευταίαν ἐκδοσὶν τοῦ Ε'. ἄσματος. Δόξα νὰ ἔχουν
τὰ κολοκύνθια καὶ τὰ πράσα. Ἄς ἐμολογήσῃ τέλος πάντων
ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν λεγομένην μετάφρα-
σὶν του, καὶ ἡμεῖς οὐδεμίαν θὰ λάβωμεν δυσκολίαν ν' ἀνακρά-
ξωμεν, ὅτι τὸ ἐν τοῖς Παραδειπνίοις ἀναδημοσιευθὲν Ε'. ἄσμα
εἶναι τῶντι τὸ κ λ α σ ι κ ὡ τ ε ρ ο ν τῶν ἔργων του. Μόνον
μίαν παρατήρησιν ὑποβάλλομεν καὶ ταύτην πολὺ δικαίαν, ὅτι,
δηλαδή, ὁ μόνον ἐν ἄσμα κατορθώσας μετὰ δεκαπενταετίς
ἀγῶνας νὰ μεταγλωττίσῃ, ἔστω καὶ κ λ α σ ι κ ὡ ς, δὲν ἐπι-
τρέπεται ν' αὐτοκαλῆται μεταφραστὴς τοῦ Δάντου. Ἄλλ'
ἡμεῖς, μὴ ἔχοντες σκοπὸν ν' ἀδικήσωμεν τὸν ἄνδρα, θέλομεν
ἐξετάσει καὶ τὸν μαργαρίτην τοῦτον τῆς τετραπλῆς μεταφρά-
σεως τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ἴδωμεν τὸ ἄκρον
ἄωτον τῆς τέχνης του, τὸ chef-d' oeuvre τῶν πολυχρονίων
ἀγῶνων του. Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν αὐτὴν τὴν ἐν τοῖς Παρα-
δειπνίοις τεταρτογενῆ μετάφρασιν, τὸ χρυσοῦν τοῦτο ἔπος
τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὸ ἀριστοτέχνημα τῆς
δεκαπενταετοῦς ἐργασίας του, ὅπερ ἐξέδωκε μετὰ κόπου καὶ
μέχθου, ἀφοῦ διέτρεξε ξηρὰς καὶ θαλάσσας, καὶ ἀφοῦ εἶχεν
ἐνώπιόν του πολλὰς ἄλλας μεταφράσεις πρὸς ἃς ἐδύνατο ν'
ἀντιπαραθέσῃ τοὺς ἀνεύρους στίχους του. Τὸ ἔργον εἶναι δυ-
σχερές. Πρόκειται περὶ τοῦ Ε'. ἄσματος τοῦ σχολάρχου, τοῦ
συγγραφέως, τοῦ μεταφραστοῦ, τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ Βερ-

γωτῆ. Προσοχὴ λοιπὸν καὶ περιεκρίσις, διότι μόνος ὁ ὄγκος
τοῦ πολλαπλοῦ ὀνόματός του δύναται νὰ μᾶς συνθλάσῃ.

Ἄσμα Ε'.

Στίχ. 1—3. Così discesi dal cerchio primajo

Giù nel secondo, che men loco cinghia,

E tanto più dolor, che pugne a guaio.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναπτύξωμεν τὴν ἔννοιαν, διότι εἶναι
πολὺ εὐκαλὸς. Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἀπὸ τὸν πρῶτον κύκλον
κατέβη εἰς τὸν δεύτερον, ὅστις κτλ.

Μετάφρασις Βεργωτῆ.

Στῆς κόλασις τὸ σκοτεινὸ περίγυρον, ὡς εἶπα,

Τὸ δεύτερο κατέβηκα ἐπάνω ἀπὸ τὸ πρῶτο.

Ὁ τόπος λιγοστεύει ἐκεῖ, κι' αὐξάνει ὁ πόνος τόσον,

Ὅσπερ φωναῖς ἐλεειναῖς οἱ κολασμένοι βγάζουν.

Ἐρωτῶμεν νὰ μᾶς εἴπουν τί ἔννοεῖ ὁ ἐπίδοξος Καθηγητῆς
γράφων τοὺς δύο πρῶτους στίχους, διότι δὲν καταλαμβάνο-
μεν. Μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζομεν ὅτι καταβαίνει τις κάτω, τώ-
ρα δὲ μανθάνομεν ὅτι καταβαίνει ἐπάνω. Δηλαδή ὁ Δάντης
ἀπὸ τὸ σκοτεινὸ περίγυρον τῆς Κόλασις, κατὰ τὸν Βεργωτῆν,
τὸ δεύτερον, ἦτοι δευτέραν φορὰν ἐκατέβηκεν ἐπάνω ἀπὸ τὸ
πρῶτο, δηλαδή ἐκατέβηκεν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πρῶ-
του κύκλου. Αἰδῶς, Κύριε Σχολάρχῃ Λιζουρίου, τοιαύτη γλῶσ-
σα μόνον ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀφρικῇ ὀπαδοὺς τοῦ Τουλβᾶ πασσαῖ
ἐμπορεῖ νὰ γράφεται. Ἄλλως ὁ Δάντης δὲν λέγει σκοτεινὸ,
δὲν λέγει ὡς εἶπα, διότι ποῦ τὸ εἶπεν Ἐξοχώτατε; Che
men loco cinghia ὁ μεταφραστὴς ἐξήγει α ὁ τόπος
λιγοστεύει ἐκεῖ. Σεβαστὲ Καθηγητᾷ Κύριε Μαζαράκη, δὲν
διαρρηγνύετε τὰ ἱμάτια σας; Ἀκούετε τί γράφει ὁ μέλλων
συνάδελφός σας; Ὅτι ὁ τόπος ἢ ὁ χῶρος ὀλιγοστεύει, δηλα-
δὴ συστελλεται καὶ διαστελλεται ὅπως ὁ σπῆγγος, ἢ ὅπως οἱ
Ἑλληνικοὶ νόμοι ἐν τῷ νῶ τοῦ Κυρίου Καλαμίδα. Δὲν φρίττ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Che men loco cinghia, θά εἶπη, κατὰ τὸν Ἑωμασαῖον, che einge meno spazio, δηλαδή enserre moins d'espace ὅπως ἐξηγεῖ ὁ Lamennais ἤτοι περιλαμβάνει ὀλιγώτερον τόπον, ὅπως μεταφράζει καὶ ὁ Κυρ. Μαυρ.

Τὸν τρίτον στίχον τοῦ πρωτοτύπου ὁ Κυρ. Βεργωτῆς μεταφράζει διὰ δύο. Ἄς τὸν παραδεχθῶμεν πρὸς χάριν του, καίτοι παραγμισμένον οὕτως, ὥστε κινδυνεύει νὰ διαρραγῇ.

Ἰδοὺ καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου, τὴν ὁποίαν ὁ ἐκδότης τῶν Παραδειπνίων ψέγει.

Ἄπὸ τὸ πρῶτον κύκλωμα στὸ δεύτερον κατέβην,

Καὶ τοῦτο ὀλιγώτερον περιλαμβάνει τόπον,

Πλὴν θλίψιν τόσῳ μείζονα, ὥστ' ἐπιφέρει γόους.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμεινῶμεν εἰς σχόλια, διότι ἕκαστος παρατηρεῖ ὅτι εἶναι σαφεστάτη μηδόλως ἀπομακρυνομένη τοῦ πρωτοτύπου.

Στιχ. 4—6. Stavvi Minòs orribilmente e ringhia
Esamina le colpe nell'entrata
Giudica e manda, secondo ch' avvinghia.

Ἄ Ο Κυρ. Βεργωτῆς ἐξηγεῖ ὡς ἔπεται.

Ἄ Ὅπως ὁ Μίνως στέκει ἐκεῖ φόβος καὶ τρόμος εἶναι.

Τὰ δόντι' ἀπ' ἀγανάκτησι φρικτὴ τριζομανάσι.

Ἐστάζει ὅλα τὰ κρίματα ἔπὸν τόπον ὅθ' ἐμβαίνουν.

Κρίνει καὶ στέρνει ὅπως ζωσθῇ.

Τὸν πρῶτον στίχον τοῦ Πρωτοτύπου ἠρμάνευσε πληρμελῶς διὰ δύο, τὸν δεύτερον ἔτι χειρότερα, διότι ὅπως ἐκφράζεται δὲν ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἂν τὰ κρίματα ἐξετάζονται ὑπὸ τοῦ Μίνως ἐπὶ τῆς εἰσόδου, ἢ ἂν ὁ Μίνως ἵσταται δικάζων ἐπὶ τοῦ τόπου, ὅθεν εἰσέρχονται τὰ κρίματα.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Ἄ Εκεῖ ὁ Μίνως ἵσταται ἀγρίως, καὶ βριμάζει.

Ἄνερευνᾷ τὰ πταίσματα ἐπάνω τῆς εἰσόδου,

Κρίνει καὶ στέλλει, ὡς ὅπως τὸ σῶμα ζώσῃ.

Διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ὁ μὴ κομπάζων μεταφραστής

μᾶς λέγει ἀκριβῶς ὅτι δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐκφράσῃ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς διὰ τῶν ἀπαλῶν καὶ πλατυτάτων στίχων του. Ὁ πρῶτος στίχος τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου ἔχει ἀκριβῶς ὅπως καὶ ἐν τῷ Πρωτοτύπῳ. ἠθέλε κάμει καλλίτερα ὁ Κυρ. Βεργωτῆς νὰ τὸν ἀντιγράψῃ, ἀντὶ νὰ μεταφράσῃ αὐτὸν ἀνεπιτυχῶς διὰ δύο.

Στιχ. 8. Li vien dinanzi, tutta si confessa;

Ἐν τῇ τεταρτογενεῖ ἐκδόσει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἑρμηνεύει τὸν στίχον τοῦτον ὡς ἀκολούθως.

Ἄ Ἐμπρὸς του ἡ κακὴ ψυχὴ ταῖς ἀμαρτίαις τῆς λέγει;

Καὶ ἀνεξομολόγητη καμμία δὲν ἀφίνει.

Ἄ Ὁ δεύτερος στίχος δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ. Εἶναι παρεμβολὴ ἀσθενεστάτη καὶ περιττὴ. Ἐὰν ὁ Δάντης μετεχειρίζετο τοιαύτας ἐκφράσεις, οἷας ὁ πολύτλας μεταφραστὴς ἀποδίδει πρὸς αὐτὸν, θά ἦτο, βεβαίως, ὁ μᾶλλον περιττολόγος τῶν συγγραφέων.

Στιχ. 11—12. Cignesi colla coda tante volte,
Quantunque gradi vuol che giù sia messa!

Ἄ Ο Κυρ. Μαυροκεφάλος ἑρμηνεύει ὡς ἔπεται.

Τόσας φορὰς δὲ ζώνεται μὲ τὴν οὐρὰν του, ὅσας

βαθμίδας θέλει νὰ τεθῇ ἐκείνη πρὸς τὰ κάτω.

Ἄ Ο Κυρ. Βεργωτῆς ἐν τῇ ἐπιδιορθωμένῃ μεταφράσει.

Καὶ τόσας δίπλαις ζώνεται μὲ τὴν οὐρὰ τὸ σῶμα;

Ἄ Ὅσα σκαλιὰ νὰ καταιβῇ ὁ ἀποθαμμένος πρέπει.

Ἄ Ὁ μεταφραστὴς συγχέει τὰ πράγματα. Ἐνῶ ἐγένετο μνεῖα περὶ ψυχῆς, ἤδη μᾶς φέρει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀποθαμμένου. Τί τοῦ πταίου τὰ ἐν δρεπάνῳ σώματα τῶν νεκρῶν καὶ θέλει νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν Ἄδην, διὰ νὰ τὰ δικάσῃ ὁ Μίνως; Τὰ σώματα λοιπὸν δικάζει ὁ αὐστηρὸς οὗτος δικαστὴς ἢ τὰς ψυχάς;

Στιχ. 16—18. O tu che vieni al doloroso ospizio,

Gridò Minòs a me, quando mi vide,

ILACWBATEIOΣ
ΛΑΜΕΝΝΑΙΟΣ
ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Είπομεν πολλάκις ὅτι ὁ Κυρ. Βεργωτῆς μεταχειρίζεται κατακόρως τοὺς πλατυσμούς. Ἦδη μᾶς παρέχει καὶ ἕτερον ἀξιόζηλον παράδειγμα. Ἐνώπιον τοῦ νέου ὑποδείγματος ἃς κλίνωμεν τὸν αὐχένα καὶ ἃς ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ πολυκρῆ-
ταλος συγγραφεύς.

ὦ σὺ, ποῦ ἦλθες γιὰ νὰ ἰδῆς ἀραχνιασμένους τόπους
Τούτου τοῦ κάτω κόσμου μας τοῦ πολυπικραμμένου,
Ποῦ τόσους ξένους δέχεται καὶ θλίψεις τοὺς χορταίνει,
Ὡς μ' εἶδ' ὁ Μίνως ἔκραξεν, ἀφίνοντας τὸ ἔργο,
Ποῦ ἔχει τὸ μέγα κ' ὑψηλὸ ἐκεῖνο ἀζιωμά του.

Δὲν σᾶς φαίνεται ὅτι ἀκούετε κανέν παραμύθιον ; Ἐὰν ὁ Δάντης ἔγραφεν, ὅπως μεταφράζει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, θὰ ἦτο βεβαίως τὸ καταλληλότερον τῶν ναρκωτικῶν. Ἀντὶ νὰ λαμβάνουν μορφὴν οἱ πάσχοντες ἀπὸ αὐπνίαν, ἤρκει ν' αναγιγνώσκωσι τοιοῦτους στίχους ἵνα νήδυμον καθεύδωσιν. Ἐν μιᾷ τῶν πολυμόρφων μεταφράσεων τοῦ Ε'. ἄσματος, ὁ σοφὸς Σχολάρχης ἠμάνευσε τὸ doloroso ospizio διὰ τοῦ ξεινὸ ξενοδοχεῖο, μεταμεληθεὶς ὅμως διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ξεινάδα, ἀντικατέστησεν ἀκολούθως διὰ τοῦ πολύθλιβο ξενοδοχεῖο καὶ τοῦτο ἵνα ὁμηρίση. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐμύρισε, μὲν προσβλήθη ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαῖραν, ὁ ἐπίδοξος Καθηγητῆς τὴν ἀπέριψε καὶ ἤδη μᾶς παρουσιάζει, come campione, ἄλλου εἶδους ἐρμηνείαν ἐπεξεργασμένην ἐπὶ τὸ ἀστείότερον. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραδειπνίων τὸ doloroso ospizio ἐρμηνεύεται ἂ ἀραχνιασμένοι τόποι τούτου τοῦ κάτω κόσμου μας τοῦ πολυπικραμμένου, ποῦ τόσους ξένους δέχεται καὶ θλίψεις τοὺς χορταίνει ». Ὅστις ἐμπορεῖ ἃς μὴ γελάσῃ διὰ τὸν νέον τοῦτον Ἀρωνισμόν. Καὶ ἔπειτα μᾶς λέγουν τινὲς ὅτι δὲν ἔχει δίκαιον ὁ Κυρ. Βεργωτῆς νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰ τοιαῦτα συγγράμματά του !

Ἀντιπαραθέτομεν καὶ τοὺς στίχους τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

ὦ σὺ, ὅστις προσέρχεται εἰς τὸν θλιβερὸν ξενώνα,

Εἶπεν ὁ Μίνως πρὸς ἐμὲ, εὐθύς καθὼς μὲ εἶδε,
Τοῦ ὑψηλοῦ καθήκοντος τὸ ἔργον καταλείπων.
Καὶ ἀφίνομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις
μὴ θέλοντες νὰ δικάζωμεν ἡμεῖς οἱ μεροληπιτοῦντες.

Στίχ. 25—27. Ora incomincian le dolenti note
A farmisi sentire: or son venuto
Là dove molto pianto mi percote.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος ἐρμηνεύει ὡς ἀκολούθως.
Καὶ τῆς ὀδύνης αἱ κραυγαὶ ἀρχίζουν τώρα ἵνα
Ἀκούωντ' εἰς τὰ ὦτα μου, ἔφθασα νῦν ἐκεῖσε
Ὅπου τὸ πλῆθος τῶν κλαυθμῶν μὲ καταπλήττει λίαν.
Ἴδου, καὶ ἡ λεγομένη μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ.
Τώρα ἀρχίζουν ἡ φωναὶ παντοτεινῶν βασάνων
Νὰ μοῦ βοῦίζουν εἰς τ' αὐτιά, τώρα σὲ τόπο θθάνω,
Ὅπου ἡ κλάψης ἡ πολλαὶς ἐμὲ πικρὰ λαχτίζουν.

Ἀποροῦμεν πῶς ὁ ἄλλοτριολόγος ἐρμηνευτῆς, ἐνῶ τοιοῦτοτρόπως μεταφράζει, δὲν ἐπελήφθη καὶ τῆς ἐξηγήσεως ὀλοκλήρου τῆς θείας Κωμωδίας, ἀφοῦ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς ἐννοίας τοῦ Ποιητοῦ. Le dolenti note μεταφράζει α ἡ φωναὶ παντοτεινῶν βασάνων » Ὁ ἐρμηνευτῆς παριστάνει τὰ παντοτεινὰ βάσανα ὡς πρόσωπα τὰ ὅποια ἀφίνουν φωναὶς, ἐνῶ ἡ ἐννοια τοῦ Δάντου εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἐκφράζεται ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου. Ἡ λέξις κλάψα δὲν ἐκφράζει ὅτι τὸ pianto, οὐδὲ τὸ λαχτίζω ὅτι τὸ percote.

Στίχ. 28—30. Io venni in luogo d' ogni luce muto,
Che muggia come fa mar per tempesta;
Se da contrari venti è combattuto.

Σημειώσατε ὅτι ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τοῦ πολυμόρφου Ε'. ἄσματος. Προσεξάτε ἵνα ἐκτιμήσῃτε κερπόντως τὸ ἔργον τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ, ὅστις μεταφράζει.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΕΨΟΣ, τοῦ ἀπὸ φῶς ὄφρανεμένος ἦτον,
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ΚΑΙ ΠΡΩΤΟΔΡΑΜΑΤΟΥΡΓΟΣ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Ποῦ ἀκατάπαυστα βεῦσάν θάλασσαν ἀγριωμένην,

Ὅταν τὴν δέρνουν ἀνεμοὶ ποῦ δέρνονται κ' ἐκείνοι.

Ἄν δὲν ἀπατώμεθα, τόπος ὀρφανὸς ἀπὸ φῶς θὰ εἶπῃ τόπος σκοτεινός. Ἄν οὕτως ἔχει, διατὶ ἐπροσθέσατε, Κύριε Βεργωτῆ, ὅπου σκοτάδι βασιλεύει; Δὲν εἶναι ἀγῆρας πλεονασμοὶ ἀνάξιοι Ποιητοῦ, ὅστις οὐδεμίαν ἐκφρασιν περιττὴν μεταχειρίζεται; Ἄλλ' ἔστω. Εἶπετε ὅτι βασιλεύει τὸ σκοτάδι, δὲν σὰς ἔφθανε τοῦτο, πλὴν ἦτο ἀνάγκη καὶ ἐπικουρίας, ὅτι, δηλαδή, τὸ σκοτάδι εἶναι μαῦρο καὶ ἄλαλο; Ἡμεῖς ταῦτα πάντα εὐρίσκομεν περιττά, πλὴν σεῖς κάμετε ζεῦκί σας, διότι οὐδεμίαν ἔχομεν διάθεσιν νὰ ταραξώμεν ἰ *vostri gusti*. Ἀρκοῦμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ δηλώσωμεν, ὅπως ἄλλοτε ὁ Κυρ. Βερναρδάκης προκειμένου περὶ παρομοίων ποιημάτων ὅτι, ἢ δὲν ἐννοοῦμεν γρῦ ἀπὸ ποιήσιν, ἢ οἱ θελγόμενοι εἰς αὐτὰ παντελῶς ἀπώλεσαν πᾶσαν καλαισθησίαν. Εἶθε διὰ σὰς, Κύριε Βεργωτῆ, νὰ συμβαίῃ τὸ πρῶτον. Ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι τὸ εὐχόμεθα, διότι ἄλλως ἢ ποιήσας εἶναι ἀνυπόφορος. Ὁ τέταρτος στίχος σας εἶναι ἐσφαλμένος. Ἄνεμοι ἐκ δύο ἀντιθέτων μερῶν δὲν δύνανται νὰ πνέωσι συγχρόνως. Ἄλλο ἐννοεῖ ὁ Δάντης λέγων *venti contrari*.

Ἄντιπαραβάλλομεν τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυρ.

Ἦλθον εἰς τόπον ἀπὸ φῶς βωθὸν τελείως, ὅστις

Μυκάται ὡσπερ θάλασσα διὰ τῆς τρικυμίας,

Ἄν συνταράσσεται ὑπὸ ἀνέμων ἐναντίων.

Ὁ πρῶτος στίχος ἔχει τὸ ἀνυπόφορον ἐλάττωμα, καθὰ λέγει ὁ σοφὸς Βεργωτῆς, νὰ λήγῃ διὰ τοῦ ὅστις, ἔχει ὅμως, καθ' ἡμᾶς, τὰ σπουδαῖον πλεονέκτημα νὰ ἐκφράξῃ ἀκριβῶς τὴν ἐννοίαν τοῦ Ποιητοῦ.

Στίχ. 34. *Quando giungon davanti alla ruina,*

Τὸν στίχον τοῦτον ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἠρμάνευσε διὰ τριῶν.

Κι' ὁπότε, ἀνεμοσκόρπισται αὐταῖς καθὼς πηγαίνου,

Ἐμπρὸς εἰς τὸ θεώρατο φρικτὸ κρημνὸ εὐρεθοῦνε,

Ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάρους κάτω,

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν ὁ πολύτλας μεταφραστῆς, ἐνῶ προτίθεται ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἐννοίαν τοῦ Ποιητοῦ, παρεμβάλλων λέξεις μὴ ἀπαντώσας ἐν τῷ κειμένῳ, ἀπεναντίας σμικρύνει αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀμφιβάλλει τις ἂν ἀναγινώσκῃ τὸν Δάντην. Αἱ λέξεις ἀνεμοσκόρπισται πηγαίνου, εἰς τὸ θεώρατο, ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάρους κάτω, δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, εἶναι ἐπομένως ἀτυχῆ παραγεμίσματα. Ἐρμηνεύων ὁ Κυρ. Βεργωτῆς τὸ *ruina* διὰ τοῦ θεώρατος φρικτὸς κρημνός, καὶ συμπληρῶν διὰ τοῦ, ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάρους κάτω, πλανᾶται. Ἐὰν ἀνεγίνωσκε τὴν ὅλην Κόλασιν θὰ ἐμάνθανεν ὅτι, κατὰ νόμον ἀπαράβατον, οἱ κολασμένοι δὲν ἐμποροῦν νὰ ἐγκαταλείψου τὸν κύκλον ἐνθα τιμωροῦνται, συνεπῶς καὶ οἱ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ, μὴ φοβοῦμενοι νὰ κατακρημνισθῶσιν εἰς τὸν ἕτερον, οὐδένα εἶχαν λόγον νὰ βλασφημῶσι διὰ τοῦτο τὴν θεότητα. Δέον ἄρα διάφορος νὰ ζητηθῇ ἐρμηνεία.

Στίχ. 42—43. *Così quel fiato gli spiriti mali*

Di qua, di là, di giù di su gli mena.

Τοὺς στίχους τούτους ἐχώρισεν ὁ Κυρ. Βεργωτῆς καταστρέψας καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐννοίαν.

Ἔτσι κ' ἐκείναις ταῖς ψυχαῖς τοῦ ἀνεμου ἢ φτερούγαις,

Ἄνεμοδέρνοντ' ἀπαυστα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἄνω, κάτω.

Ἐὰν ἡ φτερούγαις τοῦ ἀνεμου σύρου καὶ φέρου ἐκείνας τὰς ψυχὰς τότε διατὶ προσετέθη ὁ δεύτερος στίχος; Ἐὰν ὁ δεύτερος τοῦ Κυρίου Βεργωτῆ μόνος μεταφράζει τοὺς δύο τοῦ πρωτοτύπου, τότε πάλιν εἶναι ἀτυχίστατος.

Ἄντιπαραθέτομεν ἐκείνους τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυρ.

Ὅτω τὰ φαῦλα πνεύματα τὸ φύσημα ἐκείνο

Ἄνω καὶ κάτω ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ σύρει καὶ τὰ φέρει.

Περὶ τῆς ἐκφραστικότητος τοῦ δευτέρου στίχου ἐγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ ἡμῶν, ὥστε ἤδη θέτομεν αὐτοῦς ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου ἵνα κρίνῃ χωρὶς νὰ τὸν βαρύνωμεν με νεῖς παραπονήσεις. Ἄπλη ἀντιπαραβολὴ φθάνει.

Στιχ. 59—60. Ell' è Semiramis, di cui si legge,

Che succedette a Nino, e fu sua sposa.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, παραδεχθεὶς ἑτέραν γραφὴν, ἤρμηνευσεν.

Ἐκεῖν' εἶν' ἡ Σεμίραμι, ποῦ ἡ ἱστορία φωνάζει,

Ὅτι τὸ Νίνο ἐβύζασε, κι' ὡς ἄνδρα τῆς τὸν εἶχε.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς γραφῆς ταύτης δὲν συνάδει πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἥτις κάθε ἄλλο παρὰ νὰ φωνάξῃ ὅτι γράφει ὁ ἀκρόβολος ἑρμηνευτής. Τουναντίον καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ παράδοσις λέγουσιν ὅτι ὁ Νινίας ἐφόνευσε τὴν μητέρα του, ἀφοῦ ἐνόησε τὰς ἐρωτικὰς αὐτῆς διαθέσεις.

Στιχ. 61—63. L' altra è colei che s' ancise amorosa,

E ruppe fede al cener di Sicheo

Poi è Cleopatras lussuriosa.

Προσέξατε τίνι τρόπῳ, ἐν τῇ ἐπιδιωρθωμένη μεταφράσει τοῦ πολλαπλοῦ Ε'. ἄσματος, ἑρμηνεύει ὁ πολυμαθῆς τοῦ Ληζουρίου Σχολάρχης.

Ἡ ἄλλη, ποῦ ἐκεῖ θεωρεῖς, εἶν' ἡ ψυχὴ ἐκεῖνη,

Ποῦ ἐπάνω στὴν παραφορὰ τοῦ φλογεροῦ ἐρωτᾶ τῆς,

Ἐπῆρε μὲ τὸ χέρι τῆς ποτῆρι τοῦ θανάτου,

Κι' εἰς τοῦ Σιχαίου τὴ σκιά, στὸν πρῶτο σύντροφό τῆς,

Κακὴ προδότρα ἐδείχθηκε, γυναῖκα δίχως πίστι.

Παρέκει εἶν' ἡ φιλήδονη καὶ ἄσωτη Κλεοπάτρα.

Τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον νὰ μὴ θαυμάσωμεν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ ταύτῃ. Κρίμα ὅτι δὲν τὴν κατεχώρισεν εἰς τὸ Πολίτευμα. Διατὶ περιωρίσθη νὰ γράψῃ μόνον ὅτι ἀνήρρεσεν ὅσα ἐδημοσιεύσαμεν, ἐνῶ ἐδύνατο νὰ παράσχῃ καὶ τρανώτατον δειγμα τοῦ νέου Ἀριστοτεχνήματός του; Ἀπὸ μετριοφροσύνης βεβαίως. Τὸ προσὸν τοῦτο διακρίνει ἀναντιρρήτως τὸν δῆθεν μεταφραστὴν, ὅστις τοὺς τρεῖς τοῦ Δάντου στίχους ἐξέντωσεν εἰς ἕξ. Ναί, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ξέντωμα ἔχει τὰς χάριτας του. Τὸ s' ancise amorosa μεταφράζεται ἐπάνω στὴν παραφορὰ τοῦ φλογεροῦ ἐρωτᾶ τῆς, ἐπῆρε μὲ τὸ χέρι τῆς ποτῆρι τοῦ θανάτου, καὶ οὕτω ὁ μεγαλοδρεμέτης ἑρμηνευτής

μᾶς λέγει, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ποτῆρι τὸ ὁπεῖον παίρνει τῆς μὲ τὸ χέρι του. Κύτταξ' ἐκεῖ νὰ μὴ τὸ παίρνη μὲ τὸ ποδάρι του, ὅπως θὰ συνειθίζῃ ὁ δεινὸς Ἑλληνιστής! Ἡ σκιά τοῦ Σιχαίου καὶ ὁ πρῶτος σύντροφός τῆς εἶναι δύο διάφορα πράγματα, ὅπως τὰ ἐκθέτει ὁ ἀπαραμίλλος Σχολάρχης. Καλὲ δὲν ἐντρέπεσθε, Κύριε Βεργωτῆ, τοιαῦτα ἀναγουλιατὰ νὰ παρουσιάσετε ὡς ἑρμηνείας; Ἀφίνομεν τὴν ἄσωτη, τὴν γυναῖκα δίχως πίστι, τὴν σκιά, τὸν σύντροφο, τὴν ψυχὴ ἐκεῖνη καὶ ὅσα ἄλλα παρεμβάλλει, διότι ἂν θελήσωμεν ὅλας τὰς ἀκρίσιαις τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ νὰ ψεξωμεν, ἀνάγκη νὰ γράψωμεν δλόκληρον τόμον, καὶ ὄχι βραχεῖαν ἐπίκρισιν ἢ κατάκρισιν, ὅπως ὀρίζει.

Μετὰφρασις τοῦ Κυρίου Μαυροκεφάλου.

Ἐκεῖνη ἐρωτόληπτος ἢ ἄλλη ἐφρονεύθη·

Τὴν πίστιν παρεβίασε πρὸς τὸν νεκρὸν Σιχαῖον.

Ἡ ἀκρατὴς δὲ ἐρχεται κατόπιν Κλεοπάτρα.

Καὶ ἡ ἑρμηνεία αὕτη ἔχει, κατὰ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν, τὸ ἐλάττωμα τοῦ ὅτι μεταφράζει τὸ κεῖμενον κατὰ λέξιν καὶ πιστῶς. Ὁ Κύριος Βεργ. θέλει τὸν Δάντην πολυλόγον μέχρις ἀνδρίας. Εἰς ματην ἢ ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπῇ, διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς Κυρ. Ἀφεντούλη, κραυγάζει. α' Ἀποδοκιμάζομεν πᾶσαν τῶν στίχων ἀνατροπὴν, πᾶσαν τῶν ῥημάτων μεταβολὴν, πᾶσαν τῶν χρόνων συναλλαγὴν δι' ἣ ἄλλοιοῦται ἡ ζωηρότης τῆς παραστάσεως καὶ ἀμαυροῦται ἢ ἐνάργεια τῶν εἰκόνων. Δὲν θέλομεν τὸν Δάντην καλλίτερον, θέλομεν αὐτὸν οἷος εἶναι· δὲν θέλομεν αὐτὸν διωγκωμένον, ὅσον εἶναι ἢ γαστήρ τοῦ ὕδροπικοῦ, ὃν ὁ Δάντης αὐτὸς περιγράφει». Ὁ συγγραφεὺς τῶν Παραδειπνίων, ἀνώτερος ὄλων, θέλει τὸν Δάντην τυμπανίαν ἀναχασμώμενον. Ὁ ἀναγνώστης ὅμως, ὅστις βεβαίως δὲν θὰ ἔχη τὴν κρίσιν τοῦ Κυρ. Βεργ., ἀς λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν Γαλλικὴν στεφανωθείσαν μεταφράσιν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

L' autre est cette Didon d' un fol^m amour touchée;

Qui mourut infidèle aux cendres de Sichée.

Après vient Cléopâtre au coeur luxurieux.

Ο μεταφραστής αγωνιζόμενος, καθ' ὅσον δὲν ὑποχρεοῦται ἀπὸ ἀνυπερέβλητον ἀνάγκην, νὰ παρακολουθῇ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὸν Ποιητὴν γράφει. « J' ai essayé de traduire en tercets, suivant le texte, et tercet par tercet, presque vers par vers l' Enfer tout entier, cette première et plus admirable partie de la trilogie du Dante ». Οἱ ξένοι τοιοῦτοτρόπως ἐννοοῦσι νὰ μεταφράζωσι τ' ἀριστοτεχνήματα. Δὲν φρονεῖ ὅμως τοσοῦτον ταπεινὰ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὁ πρωτεζάδελφος οὗτος τοῦ Δάντου, ὁ ἔχων ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ μεγάλου Ποιητοῦ ἀναμφισβήτητα κεκτημένα δικαιώματα, καὶ διὰ τοῦτο ὑλακτῶν, ὡς ὁ Κέρβερος, ὄντινα ἤθελε τολμήσει νὰ προσβλέψῃ εἰς τὴν περιούσιον κληρονομίαν του.

Δὲν ἔχει ἴσως μέγα ἄδικον ἐπιμένων νὰ περιφρουρήσῃ τόσον ἀπροσμαχῆτως τὰ κληρονομικά του δικαιώματα, οὐχ ἦττον ἐδύνατο νὰ ἦναι κάπως ἐπιφυλακτικώτερος, τοῦλάχιστον pour sauver les apparences.

Στιχ. 85. Cotali uscir della schiera on' è Dido,

A noi venendo per l' aer maligno,

Si forte fu l' affettuoso grido.

Μετὰφρασις τοῦ ἐξοχωτάτου Σχολάρχου Βεργωτῆ.

Ἔτσι κι' αὐταῖς ἀπ' τῆ σειρὰ, ποῦ εἶν' ἡ Διδώ, ξεκόβουν,

K' ἦλθον σ' ἐμᾶς διαβαίνοντας κακὸν τοῦ ἄδη ἀέρα,

Τόσφ γλυκεῖα εἶχε δύναμιν ἡ σπλαγγικὴ φωνή μου.

Τὸ uscir μᾶς μεταφράζει ὁ ἐπίδοξος διὰ τοῦ ξεκόβουν, ὡσεὶ νὰ ἦσαν αἱ ψυχαὶ βράχος, ἀφ' οὗ νὰ ἐκόπη κάτι. Πλὴν ὄχι. Μᾶς εἶπεν ὅτι αἱ ψυχαὶ εἶναι κοπάδι, λοιπὸν ἐξέκοψαν ὅπως αἱ τράγοι. Ἄ, τότε ἔχει δίκαιον. Ἄλλ' ὅπως ἠρμήνευσε τὸν δεῦτερον στίχον, μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἐν τῷ Ἄδῃ ὑπάρχει καὶ καλὸς ἀῆρ καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι προῦρίμησαν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὸν Δάντην διὰ τοῦ κακοῦ ἀέ-

ρος. Τὸ forte τοῦ Γ'. στίχου ἐξηγεῖ γλυκεῖα δύναμιν. Τί λαμπρὰ ἔκφρασις. Πάρετε mostra. Ἔχω γλυκεῖα δύναμι' πλὴν τρέξατε καὶ νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσῃ ὁ τῆς λαλουμένης ἀλάλου γλώσσης ἀκατανόητος συγγραφεὺς.

Ἴδου καὶ ἡ τοῦ Κυρίου Μαυροκεφάλου ἐξήγησις

Οὕτως ἐξῆλθον τῆς σειρᾶς, ἐνθ' ἡ Διδώ ὑπάρχει,

Καὶ διὰ μέσον τοῦ κακοῦ προσήρχοντο ἀέρος,

Τοσοῦτον ἦτο ἰσχυρὰ ἡ συμπαθὴς φωνή μου.

Διόλου παράδοξον νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὅτι οἱ τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιητοῦ ἀκριβέστατα παριστῶντες οὗτοι στίχοι δὲν εἶναι καλοὶ, διότι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ ἐνθα. Πλὴν τότε δὲν πρέπει νὰ τοῦ ἀρέσουν καὶ οἱ τοῦ πρωτοτύπου διὰ τὸ ον' ἐ Dido.

Στιχ. 88. O animal grazioso e benigno.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τοῖς Παραδειπνίοις του, προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν μετὰφρασίαν του μετὰ γελοίου πείσματος. Μᾶς λέγει ὅτι δὲν ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν τὰς πολλαπλὰς του ἐρμηνείας. Πλὴν αἱ πολύμορφοι αὗται μετὰφράσεις μαρτυροῦσιν ὅτι οὐδεμία ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀρθή. Ἄλλ' ἰδου λαμβάνομεν τὴν ὑστάτην, ἐν ἣ διορθώνει μὲν τοὺς ἐμετικὸς πλατυσμοὺς, τῶν ὁποίων κατακόρως ἔκαμε χρῆσιν ἄλλοτε, οὐδόλωσ ἔμως φροντίζει, ἀν, καὶ οὕτω μεταφράζων, πλησιάζῃ ἢ ἀφίσταται τῆς ἐννοίας τοῦ Δάντου. Τὸν ἀνωτέρω στίχον ἠρμήνευσε.

Χωριτωμένη μου ψυχῇ, ὦ πόση καλωσύνη.

Ἄλλὰ πασίδηλον ὅτι τὸ animal δὲν δύναται νὰ ἠρμηνευθῇ ψυχῇ. Ἡ Φραγκίσκη λέγει animal ἦτοι πλάσμα, διότι ὁ Δάντης εἶχε σῶμα. Πῶς λοιπὸν ἡ ἐξοχότης σας τὸν κατέστησε νεκρὸν; Τὸ grazioso δὲν μεταφράζεται χαριτωμένος, τοῦλάχιστον ὁ Θωμασαῖος, οὐ τὰς περιγμηνὰς ἐπικαλεῖσθε, ἐπεξηγεῖ cortese, ὥστε, σοφὲ Δαντολόγε, ὁ τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου στίχος.

Ἡ πλάσμα εὐπροσῆγορον καὶ ἀγαθὸν συνάμα, εἶναι κατὰ πολὺ προτιμότερος τοῦ ἰδικού σας. Ἐν ὁ Κυρ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μαυροκέφαλος ένίοτε δέν άκριβολογεί λίαν, δύναται κάπως νά ίσχυρισθῆ ότι πιέζεται άπό τήν σιδηράν ανάγκην τών στίχων, αλλά σεί, όστις έχετε τήν εύκολίαν μέ μόνον ένα στίχον του Δάντου νά κατασκευάζετε έκατόν δώδεκα, διατί νά μή έκφράζετε άκριβέστερον τās έννοίās του Ποιητού;

Στιχ. 91. Se fosse amico il re del universo,

Ό Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ώς έξής.

Άνίσως ήτο φίλος μας ό του Παντός δεσπότης,

Τόν στίχον τούτον ό Κυρ. Βεργωτής, διά σωρείας παχυλών έκφράσεων, άγωνίζεται νά παραστήσῃ ώς άνακριβῆ. Λέγει ότι τό se fosse δέν έπρεπε νά μεταφρασθῆ άνίσως ήτο. Γελάτατε πάντες οί Έλληνες του Καποδιστρίου. Ό πλείονας πλατυσμούς και παραγεμίσματα έν τῆ μεταφράσει του μεταχειριζόμενος, άφ' όσα τ' άστρα τών ουρανών, έχει τό θάρρος νά γράφῃ ότι τό se fosse κακώς μεταφράσθη άνίσως ήτο. Έπρεπε νά έρμηνευθῆ άν ήτο. Βεβαί τῆς άκριβολογίās του άλλοτριογράφου μεταφραστού. Τό amico, προσθέτει, κακώς ήρμηνεύθη φίλος, έπειτα τό κείμενον δέν έχει nostro amico, άρα δέν έπρεπε νά προστεθῆ τό μας. Άλλά σοφῆ περιδοξε, όχδοε, οί σχολιασταί γράφουσι se fosse amico' sontintendi a noi, ούτω δέ σημειόνει και ό Θωμασαίος, ώστε ό Κυρ. Μαυροκέφαλος έρμηνεύσας άνίσως ήτο φίλος μας, τούτέστι άν ήτο φίλος ήμίν, και όχι φίλος ήμών, όπως τό θέλετε σεί, ήκολούθησεν έγκριτον έρμηνείαν. Τό amico διατί νά μή μεταφρασθῆ φίλος; Άφου ό Δάντης δέν έκρινεν άνάξιον νά εἶπῃ se fosse amico, διατί ό μεταφραστής νά τό άποδοκιμάσῃ; Άν τό amico όμως έδώ δέν σημαίνει φίλος, fellow, camarade, ami de boutique, όπως γράφει ό δόκιμος γλωσσολόγος, άγνοούμεν. Αύτός ό περι τήν κανάταν έντριβέστατος δύναται νά μάς πληροφορήσῃ. Ημείς μόνον λέγομεν αύτῷ ότι δέν έπρεπεν, ως διαπρεπῆς Έλληνιστής, ν' άγνώσῃ ότι φίλος θά εἶπῃ εϋνους. Συνεπώς ό του Κυρ. Μαυροκέφαλου στίχος λέγει

Άν ήτο εϋνους εἰς ήμάς, ό του Παντός δεσπότης.

Άλλά δέν του άρέσει και τό Δεσπότης. Θέλει τόν Θεόν βασιλέα. Όι: πρός τούτο, άφίνομεν εἰς τόν άγαθόν άνθρωπον πλήρη έλευθερίαν νά τόν κάμῃ όπως όρίζει. Πλήν θέλετε νά πεισθῆτε πόσον εἶναι εἰλικρινῆς ό Κυρ. Βεργωτής; Γράφει ότι δέν έπρεπε νά προστεθῆ τό μας, και όμως μεταφράζει

Άν εἶχε άγάπην εἰς ήμάς, ό βασιλεύς του κόσμου.

Δέν έμπορεῖ τις νά εἶπῃ ότι έχει φίλον τό θειον, δύναται όμως νά γράψῃ ότι κάμνει άγάπην μέ τόν Θεόν. Κακώς μεταφράσθη τό il re dell universo διά του α ό βασιλεύς του κόσμου η. Έν τῆ όμιλουμένη γλώσσει, ή λέξις κόσμος δέν έκφράζει ότι τό universo.

Στιχ. 96. Mentre che il vento, come fa, si face.

Ό Κυρ. Βεργωτής επικρίνει τόν στίχον του Κυρ. Μαυροκέφαλου και γράφει και καθ' ήμῶν χιλίας φλυαρίας, διότι εἶπομεν ότι εἶναι άκριβῆς. Τήν κρίσιν άφίνομεν εἰς τόν άναγνώστην, διότι ουδεμίαν πλέον έχομεν διαθέσιν νά χάνωμεν τόν σάπωνά μας άγωνιζόμενοι νά λευκάνωμεν τόν Αίθιοπα.

Ίδου ό στίχος.

Ένῷ ό άνεμος, καθώς ούτω φυσᾷ, σιγάει.

Όστις ήθελεν άναγνώσει τά γραφόμενα του Κυρ. Βεργωτή, άποκαλοῦντος τόν στίχον τούτον άλλοκοτώτατον, θά εἶχε τό δικαίωμα ν' άπαιτήσῃ παρά του μεγαλοβρεμέτου Σχολάρχου καινοφανῆ τινα έρμηνείαν. Και όμως προσέξατε πώς μεταφράζει.

τώρα που όλονένα

Ό άνεμος, όπως άκούς, σιγάει και ήσυχάζει.

Η μεταφρασις αύτη δέν εἶναι παρά άτυχῆς έρμηνεία του στίχου του Κυρ. Μαυροκέφαλου. Έάν εἰσίγα και ήσυχάζε καθολοκληρίαν ό άνεμος, Κυρ. Βεργωτή, πώς θά τόν ήκουεν ό Δάντης; Άφου παντελῶς δέν πνέει άνεμος, πώς θ' άκουσθῆ, έπίδοξε Καθηγητά; Χαρά εἰς τά αύτιά σας. Πρέπει νά ήναι

Στιχ. 97. Siede ta terra, dove nata fui,
Su la marina dove 'l Po discende
Per aver pace co' seguaci sui.

Ἐμέμφθημεν ἄλλοτε τοῖς ἄλλοκότους στίχους, δι' ὧν ὁ Κυρ. Βεργωτῆς μετέφρασε τὴν τριστιχίαν ταύτην. Ἦδη μᾶς προβάλλει νέον εἶδος ἐρμηνείας. Νομίζομεν ὅτι ἤθελε κάμει καλλίτερα νὰ λύσῃ μίαν φορὰν διὰ πάντα τὸ ζήτημα, χωρὶς νὰ ἔχῃ πλέον ἐνοχλήσεις. Νὰ ἐπιχειρήσῃ, δηλαδὴ, δωδεκά ἐκδόσεις τῶν 5 ἀσμάτων καὶ, κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὸν μουστερήν, νὰ παρουσιάσῃ i suoi campioni. Μὰ τὰ ῥοδάκινα, μεταξὺ μιᾶς δωδεκάδος, ὁ ἀγοραστής δὲν θὰ εὕρισκε δυσκολίαν νὰ ἐκλέξῃ.

Ἴδου τοῦ ἀνατυπωθέντος ἄσματος τὸ νέον κειμήλιον.

Ἦ γῆ, ὅπου ἐγεννήθηκα, ἐκ' εἶναι καθισμένη
Εἰς τὸ παραθαλάσσιο, ποῦ ὁ Πάδος καταβαίνει

Μαζῆ με τοὺς συντρόφους του γλυκεῖα γιὰ ναῦρη εἰρήνη.

Ἐνταῦθα ὁ δηθέσιος μεταφραστής μᾶς παρουσιάζει τὴν Ἠράκλειον, τὴν πατρίδα τῆς Φραγκίσκης, ὡσεὶ νὰ ἦτο καμμία Κοκκίνα, καθισμένη ἐπὶ πολτρόνας, πλησίον τοῦ παραθαλασίου, διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τῆς. Ἐνῶ μένει ἐκεῖ καὶ κάμνει ψύχα ζεῦκι τῆς, ὁ Κύρ. Πάδος καταβαίνει ἀπὸ ὑψηλὰ με τοὺς συντρόφους του, κάμνει μίαν σερενάδαν, ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά του, καὶ ἔπειτα τρέχει νὰ εὕρῃ γλυκεῖα εἰρήνην εἰς τὰ ποδαράκια τῆς. Ὁ ἐπίδοξος καθηγητῆς τοσοῦτο κυριεύεται ἀπὸ παρομοίους πόθους, ὥστε πανταχοῦ σερενάδας βλέπει καὶ γλυκεῖα εἰρήνην ζητεῖ. Ὁ ἀνεπίληπτος ἐρμηνευτῆς θὰ γνωρίζῃ, βεβαίως, ὅτι εἶναι καὶ εἰρήνη πικρὰ ἢ ξεινὴ. Τὶ κιθωτὸς ἀνεξάντλητος γνώσεων! Πρέπει νὰ ἐμπεριέχῃ περισσότερα εἶδη ἀφ' ὅσα ἡ διατώσασα τὸν Νῶε. Ἐν τούτοις ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν ταῖς Παραδειπνίαις, ἀποδοκιμάζει τὸν τρόπον καθ' ὃν μετεφράσθησαν οἱ στίχοι οὗτοι παρὰ τοῦ Κυρ. Μαυροκέφαλου, διότι λέγει, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐρμηνευθοῦν μετὰ τὰ περὶ ἐκεῖνα κείμενα, ἐκβάλλει κτλ. Ἄλλα-

χοῦ ὁ δεινὸς Δαντολόγος μᾶς ὥρισεν ὅτι ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις δὲν εἶναι καλὴ, τῶρ ὅμως γυρίζει φύλλον. Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μεταφράζει κατὰ λέξιν τότε μόνον, ὅτε οὐδεμία βλάβη προσγίνεται εἰς τὴν ἔννοιαν. Ἐὰν μεταφρήσῃ τις Poiché innalzai le ciglia διὰ τοῦ « ἀφοῦ ἀνύψωσα τὰς ὀφρῦς » οὐδόλως ἁμαρτάνει, τὸ νὰ μεταφράσῃ ὅμως τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω στίχους, ὅπως ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, νομίζομεν ὅτι βλασφημεῖ.

Στιχ. 403. Amor, ch' a null' amato amar perdona,
Mi prese del costui piacer si forte,
Che come vedi, ancor non m' abbandona.

Τοὺς ὠραίους τούτους στίχους μετέφρασεν ὁ Κυρ. Μαυρῶς, ὡς ἑξῆς.

Ὁ ἔρως, τὸν ἐρώμενον βιάζων ν' ἀγαπήσῃ,
Τοσοῦτῳ με κατέλαβε διὰ τὴν καλλονὴν του,
Ὅστε, καθὼς παρατηρεῖς, ἀκόμη δὲν μ' ἀφίνει.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τῷ capo lavoro τῆς πολυτετοῦς ἔργασίας του, ἐν τῇ τετραμόρφῳ ἐκδόσει τοῦ Ε'. ἄσματος, ἐρμηνεύει.

Ὁ ἔρως, ποῦ ἀνερώτευτο δὲ συγχωρεῖ ἐρωμένο,
Εἰς τὴ γλυκεῖα του συντροφιά τόσῳ δεμένη μ' ἔχει,
Ὅστε ἀκόμη ὁ πόθος του, ὡς βλέπεις, δὲν μ' ἀφίνει.

Ἐκτὸς τῆς αἴρας χαλαρότητος τῶν στίχων, φυσικοῦ προτερήματος τοῦ ἐπίδοξου καθηγητοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι κάκιστα ἠρμάνευσεν τὸ πρωτότυπον. Ὁ δεῦτερος στίχος τοῦ Δάντου δὲν μεταφράζεται διὰ τοῦ Β'. τοῦ Κυρ. Βεργ. Τὸ piacer δὲν σημαίνει γλυκεῖα συντροφιά, ἀλλὰ δηλοῖ vaghezza, avvenenza. Ποῦ εὗρέθη τὸ δεμένον, Κύριε Βεργωτῆ; Ἀφοῦ ὅμως ὀπωσδήποτε τῆσάυτην ἐκάμετε ἀνακάλυψιν, διατί δὲν μᾶς λέγετε καὶ τίνι τρόπῳ ἦτο δεμένη; Μὲ σχοινιά τάχα, με βουρλα ἢ με ἀλύσους; Διατί ἐσυγχίσατε τὸ ὑποκείμενον, περισπούδατε Σχολάρχῃ τοῦ Ληξουρίου; Ὁ ἔρως τὴν ἔχει δεμένην καὶ δὲν ἐσβύσθη, ἢ ὁ πόθος καὶ τίνος ὁ πόθος; Τοῦ ἔρωτος ἢ τοῦ Παύλου; Ὡ δεινότητε τῶν συγχρόνων Ἑλλη-

ΙΛΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Στιχ. 110. *Chinai il viso, e tanto 'l tenni basso,
Finchè 'l Poeta mi disse: Che pense?*

Ὁ πολυκρόταλος συγγραφεὺς ἐρμηνεύει ὡς ἔπεται.

ἔγυρα τὸ πρόσωπο μου κάτω,

Καὶ τόσω ἔμεινα σκυφτὸς ὡς ποῦ ὁ ὀδηγὸς μου εἶπε,

Ποιὸς στοχασμὸς βαρύνει σου τὴν κεφαλὴ; καὶ τοῦπα'

Μοῦ εἶπε καὶ τοῦπα καὶ τοσοῦτε. Κ' ἐσήκωσε τὸ πόδι του καὶ τοῦ . . . καὶ τοῦ . . . καὶ τοσοῦτε. Ὁκουμάσια! Πλὴν δὲν μᾶς λέγει ποῖαν λέξιν μετέφρασε σκυφτὸς, καὶ ποῖος ἦτον ὁ βαρὺς ἐκεῖνος στοχασμὸς, ὅστις ἔλαμψε τὸν Δάντην νὰ μὴ δύναται νὰ κρατήσῃ ὀρθίαν τὴν κεφαλὴν του; Φαντασθῆτε τί στοχασμὸς. Πρέπει νὰ εἶχε μεγαλειότερον βῆρος ἀπὸ τὰς Περγαμηνὰς του.

Ἀντιπαράθετομεν καὶ τοῦ Κυρ. Μαυρ. τὴν μετάφρασιν.

Τὸ πρόσωπόν μου ἔκλινα κ' ἐκράτησ' ἕως ὅτου

Ὁ Ποιητὴς μοὶ ἔλεξε. Τί σκέπτεσαι οὐ τάχα;

Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ ἀποδίδονται αἱ ἰδέαι τοῦ Δάντου, χωρὶς νὰ φέρωσι μεγάλα βάρη.

Στιχ. 114. *Mend' costoro al doloroso passo.*

Ὁ Κυρ. Βεργ., ἐν τῇ ἐπιδιωρθωμένῃ ἐκδόσει, μεταφράζει

Αὐτοὺς τοὺς δύο ἔφερε στὸ θλιβερὸ τὸ βῆμα.

Εἰς ποῖον βῆμα, Κύριε Μεταφραστὰ; Τὸ passo ἐνταῦθα δηλοῖ τέρμα, τοῦλάχιστον οὕτω γράφει ὁ Ὁμασταῖος ἐξηγῶν al doloroso termine, διὸ ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου,

Τούτους ἐδῶ ὠδήγησεν εἰς τὸ θρηνώδες τέρμα.

εἶναι ἀκριβεστάτη. Ἐπειτα μᾶς λέγει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ὅτι δὲν μεταφράζει ὅπως ὁ μακαρίτης Ὁρλάνδος. Καλότυχος, δὲν κάμνει τοιαύτας ἀνοησίας· μόνον καμμίαν φορὰν κατὰ λάθος.

Στιχ. 121. *Ed ella a me. Nessun maggior dolore,*

Che ricordarsi del tempo felice

Nella miseria; e ciò sa il mio dottore

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τῷ ἀριστοτεχνήματι, μεταφράζει·

Κ' ἐκείνη, μεγαλειότερη θλίψι δὲν εἶναι, μοῦπε,

Παρὰ εἰς ἡμέραις συμφορᾶς ἢ ἐνθύμψι νὰ φέρῃ

Ἡμέραις ποῦ ἀνεπίστροφαις, καλότυχαις ἐφύγαν,

Ὅπως αὐτὸς, ποῦ σ' ὀδηγεῖ, ἀλάθευτα γνωρίζει.

Ἐὰν οἱ στίχοι τοῦ πρωτοτύπου ἔκαμαν τὸν Οὐγγῶ νὰ γράψῃ τὴν περίφημον ἀπεστροφὴν, οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ οἱ τοῦ περικλεοῦς ἐρμηνευτοῦ τῆς αὐτῆς θὰ ἤξιοῦντο τύχης. Πῶς δὲν ἐφρόντισεν ὁ κατ' ἐπιείκειαν Σχολάρχης νὰ καταστήτῃ τὸ ἔργον γνωστὸν καὶ πρὸς τὸν συγγραφέα τῶν Ἀθλιῶν; Ἐπιφυλάσσεται, πιθανῶς, ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἑλλειψιν ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν τὴν ὅσον οὕτω δημοσιευθεσομένην εἰκοστὴν πρώτην ξυγγραφὴν του, περὶ Ἐλευθερίας τοῦ Πνεύματος, διότι δὲν πιστεύομεν δὴ ὅτι προτίθεται νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Γάλλου ποιητοῦ ἐπὶ τῆς κωμωδίας τοῦ φιλομούσου Κυρ. Γεννατᾶ. Ἐν τούτοις, δὲν ἐπραξε καλῶς μὴ προδιαθέσας αὐτὸν εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ξυγράμματος, διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀνωτέρω στίχων. Εἶναι, τρώντι, κομβολόγιον μαργαριτῶν, ἐν οἷς μόλις διακρίνονται οἱ ψευδεῖς.

Ἴδου καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

Κ' ἐκείνη εἶπε πρὸς ἐμέ. Καμμία μείζων λύπη

Παρὰ εὐδαίμονα καιρὸν κανεὶς νὰ ἐνθυμῆται

Ἐν δυστυχίᾳ, καὶ αὐτὸ γνωρίζει ὁ Σοφὸς σου.

Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς εἰπῶσιν, ἂν δὲν εἶναι προτιμότερα ἢ μετάφρασις, ἥτις, ὡς γράφει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, διεπράχθη κατὰ τινὰ περίοδον βρασμοῦ ψυχικῆς ὁρμῆς, ἀπὸ τὴν διαπραχθεῖσαν ἐξ ἀμελείας, ἀπερισκεψίας καὶ ἀνεπιτηδειότητος.

Στιχ. 124. *Ma s' a conoscer la prima radice*

Del nostro amor tu hai cotanto affetto,

Fard' come colui che piange e dice.

Ὁ τὰς περγαμηνὰς ἐπικαλούμενος Κυρ. Βεργ. ἐρμηνεύει.

Ἀλλὰ ἡ καρδιά σου ἐὰν ποθῇ τόσω θερμὰ νὰ μάθῃ

ΙΑΚΩΒΑΤΗΡΕΩΣ, ποῦ ἀναψῃ τὴν φλόγα τοῦ ἐρωτά μας,
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΛΕΞΟΥΠΡΙΟΥ

Θε να σου τὸ διηγηθῶ, κ' ἐνῶ θὰ διηγίωμαί,
Θὰ βλέπουνε τὰ ἑμάτιά σου ἐμὲ ψυχὴν ἀθλία,

Χύνοντας δάκρυα νὰ ἱστορῇ τὸν πόνο τῆς καρδιάς της.

Διὰ τοὺς ἐννοοῦντας τὸν Δάντην πᾶσα παρατήρησις, ἐπὶ τῆς γελοίας ταύτης μεταφράσεως, καθίσταται περιττή. Ὁ ποιητὴς δὲν λέγει οὔτε ἡ καρδιά σου, οὔτε θερμά, οὔτε σπίθα, οὔτε φλόγα ποῦ ἀναφεν, οὔτε δι, διηγίωμαί, οὔτε βλέπουνε τὰ μάτιά σου, οὔτε ψυχὴν ἀθλία, οὔτε τὸν πόνο τῆς καρδιάς της. Ἀφαιρέσατε ταῦτα πάντα καὶ θελετε ἶδει τί μένει ἀπὸ τὴν λεγομένην μετάφρασιν τοῦ ἐνδόξου Σχολάρχου.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Ἄλλ' ἂν τοσοῦτ' ἐπιθυμῆς ἀπὸ ἐμὲ νὰ μάθῃς

Τοῦ ἡμετέρου ἔρωτος τὴν πρωταιτίαν ρίζαν,

Θὰ πράξω οὔτως ὡς αὐτὸς ὅστις θρηνεῖ καὶ λέγει.

Ἡ ἔρμηνεῖα ἐκφράζει πληρέστατα τὴν ἐννοίαν τοῦ Δάντου. Δύναται ὁ μεγάλτιμος συγγραφεὺς νὰ δημοσιεύῃ, ὅτι ἡ μετάφρασις ἐγένετο, κατὰ τὴν πεποίησιν τῶν Κεφαλλήνων, χωρὶς τὴν παραμικρὰν κακὴν πρόθεσιν, ἡμεῖς ὅμως δὲν ἀδικούμεν τόσον τοὺς συμπατριώτας μας, ὥστε νὰ τοὺς καταβιάσωμεν εἰς τὴν ταπεινὴν κονίστραν, ἐν ᾗ οὗτος κυλιέται, καὶ διὰ τοῦτο, ἀφίνομεν αὐτοὺς κριτάς.

Παραθέτομεν καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν στίχων τούτων.

Mais puisque tu parais si désireux d' entendre

Comment dans notre coeur fleurit cet amour tendre,

Je ferai comme qui pleure et parle à la fois.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ εἰδήμων ἀναγνώστης, ἐν τῇ μεταφράσει, δὲν παρεντίθενται κακόζηλοι πλεονασμοί. Ὁ ἐρμηνευτὴς πιέζεται ἀπὸ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἀλλ' εἶναι λίαν προσεκτικὸς καὶ δὲν μεταχειρίζεται λέξεις ἀσχέτους πρὸς τὴν ἐννοίαν. Δὲν ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀνθρώπου dei gusti strani, ὅστις, εἰς τρεῖς τοῦ πρωτοτύπου στίχους, παρεμβάλλει δύο σάκκους ἀχύρων. Καί, μὰ τὸ ναί, ἀφοῦ ἀρέσκειται τοσοῦτον

εἰς τ' ἀχύρα, δὲν ἐννοοῦμεν διατὶ νὰ μὴ κάμνη ζεῦκι του. Μόνον παράδοξον εὐρίσκουμεν διατὶ δὲν περιορίζεται εἰς αὐτά, πλὴν παρουσιάζεται καὶ δογματίζει ὡς ἀπὸ καθέδρας. Τὸ τοιοῦτο νομίζομεν ὅτι μετέχει κάπως αὐθαδείας, διότι, μ' ὄλην τὴν ἀπειρον ὑπόληψιν, ἣν ἀπονέμομεν εἰς τὴν πανδακμοσύνην αὐτοῦ, μ' ὄλην τὴν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην, ἣν ἔχομεν εἰς τὰς ἀπειροπληθεῖς αὐτοῦ γνώσεις περὶ τὴν ζωγραφικὴν, τὴν μαιευτικὴν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν βοτανικὴν, τὴν ἰατρικὴν, τὴν παιδονομίαν κτλ., διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἔχει τόσον μέγα κύρος, ὥστε ν' ἀμαυρώσῃ πάντας τοὺς φρονοῦντας ὅτι αἱ μεταφράσεις πρέπει νὰ γίνωνται πιστῶς καὶ ἀκριβῶς. Ἄτυχῶς, οὐ μόνον ἡ ἐν Ἀθῆναις ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρειος Πάγος τῶν εὐρωπαϊκῶν γραμμάτων τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία κρίνουσα, διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς Κυρίου Villemain, τὴν στεφαναθεϊσαν μετάφρασιν, ἀφοῦ ἔψεξε τὰ, ἕως τότε γενομένας ἐρμηνείας διὰ τοὺς πλεονασμοὺς, τὰ παραγευίσματα, τὰς παρεφράσεις, τοὺς πλατυσμοὺς, τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν ἐκφράσεων τοῦ Δάντου, τὰς μετατροπὰς, τὰς μεταλλαγὰς κτλ. ἐν ἄλλοις λόγοις, ἀφοῦ κατεκεράυνωσε τοὺς Γάλλους Βε γωτίδας, προσέθηκε.

L'art du nouveau traducteur est tout différent; il ne cache, il n' intercepte rien, il cherche à voir et a montrer le Dante tel qu' il est, par son ciel, sa langue naissante, son âme altière, son genie sans scrupule et sans voile.

Des juges délicats, des mattres en poésie, autant qu' il nous en reste, ont applaudit à l' art parfois très-heureux du fidèle traducteur.

Ἀκούστε, Κύριοι τοῦ Θεάσου, τί λέγει ὁ εἰσηγητὴς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας: Des juges délicats, des mattres en poésie ont applaudi à l' art parfois très-heureux du fidèle traducteur. Ἐννοεῖται, δὲν ἔχετε τὰς τετριμμένας ταύτας ιδέας, τὰς

ἀναξίας ἀνδρῶν διακρινομένων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ νοημοσύνη.
Σεῖς θέλετε τὸν Δάντην τυμπανίαν καὶ ἀχυρογεμῆ, ὅπως τὴν
παρουσιάζει ὁ πολυκρόταλος ἐπίδοξος καθηγητὴς ὑμῶν Κύριος
Βεργωτῆς. Δὲν σὰς μεμφόμεθα διὰ τὸ ἀκράδαντον τοῦτο σέ-
βα; πρὸς τὸν διδάσκαλον σας, παρακαλοῦμεν μόνον ἵνα ἐπι-
τρέψετε νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ταπεινοτάτην γνώμην
μας. Προτιμῶμεν νὰ κατακρημνισθῶμεν ἀπὸ τῆς Ταρπητίας
μετὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας Κυρίου Ville-
main, παρά νὰ θριαμβεύσωμεν ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου μετὰ τοῦ
περικλεοῦς Σχολάρχου σας, τοῦ συγγραφέως τῶν Παραδειπνί-
ων. Ὡς παρατηρεῖτε, δὲν συμβιβάζονται αἱ ἰδέαι μας καὶ, τῇ
ἀληθείᾳ, λυπούμεθα ὅτι δὲν ἐμποροῦμεν νὰ τὰς μεταβάλω-
μεν πρὸς χάριν σας.

Στιχ. 128. Noi leggavamo un giorno, per diletto,
Di Lancillotto, come amor lo strinse
Soli eravamo e senza alcun sospetto.

Ἰδοὺ ἡ περισπούδαστος τεταρτογενὴς ἐρμηνεία τοῦ Κυρίου
Βεργωτῆ.

Μία μέρα ἐξεφαντόναμε διαβάζοντας ἀντάμα,
Τοῦ Δαντσιλώτου τὴν καρδίᾳ πῶς ἔτρωσεν ὁ ἔρωσ.
Ἡμεθα οἱ δύο μας μοναχοί, καὶ λογισμὸς κανένας
Δὲν ἔμβαινε σταῖς ἀνοικταῖς, σταῖς ξεθαρραῖς καρδιαῖς μας.

Τοὺς τρεῖς τοῦ Δάντου στίχους ὁ περιττολόγος ἐρμηνευτὴς
μεταφράζει διὰ τεσσάρων, ἐπιπροσθέτων ἓνα καὶ μόνον. Τὴν
φορὰν ταύτην δεικνύται φειδωλός. Ἴσως τὸν ἐσταμάτησεν
ὀλίγον τὸ ὕψος τῶν παρεμβαλλομένων ἐννοιῶν. Οὗτω per
diletto μεταφράζεται ἀπὸ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν ξεφαντό-
νω. Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο δηλοῖ εὐωχοῦμαι, κάμνω φαγοπό-
τια, festiner banqueter, οὐδέποτε δ' ἔχει ἀπλῶς τὴν σημα-
σίαν τοῦ per diletto, ὅπερ δὲν νὰ μεταφρασθῇ πρὸς τέρψιν.
Ἀνεγίνωσκον λοιπὸν πρὸς τέρψιν καὶ ὄχι ἐξεφαντόνανε. Τί
ἀλλόκοτος ἄνθρωπος αὐτὸς ὁ περιμάργαρος σχολάρχης Ἀηξου-
ρίου Κύριος Βεργωτῆ! Πανταχοῦ dei gusti strani! Καὶ εἰς

αὐτὴν τὴν πρὸς τέρψιν ἀνάγνωσιν διαβλέπει φαγοπότια, σε-
ρενάδας, κανάτας, ξεφαντώματα. Κύριε ἐλέησον! Come amor
lo strinse μετέφρασε· πῶς ἔτρωσεν ὁ ἔρωσ. Φεῦ καὶ δὲν ἐφρι-
ξεν! Ἡμεῖς, Κύριε ἐπίδοξε Καθηγητὰ τῆς κινδυνευούσης φιλο-
λογίας, νὰ γράψετε τὰς βαρβαροφώνους ταύτας λέξεις «ε-
τρωσεν ὁ ἔρωσ»! Ὅποια θαυμαστὴ ἁρμονία! Ἐξεφαντόναμεν
ἀφ' ἑνός, καὶ ἔτρωσεν ὁ ἔρωσ ἀφ' ἑτέρου.

Τὸν τρίτον στίχον soli eravamo e senza alcun sospetto
ἐξήκει διὰ δύο, μετὰ προφανοῦς ἀλογίας.

Κύριε, μεγάτιμε, ἔνδοξε, ὄγδοε σοφῆ, ὁ λογισμὸς δὲν ἐμ-
βαίνει εἰς ταῖς ἀνοικταῖς καρδιαῖς. Τί ἐπάθετε καὶ δὲν ἀφήσε-
τε ἔχνος τῆς ἰδέας τοῦ Δάντου καὶ, τὸ χεῖριστον, τί ἐπάθετε
καὶ θέλετε νὰ παριστάνετε αὐτὸν ὡς διαρκῶς παραλογιζόμενον;
Διὰ τὴν σοφολογιότητά σας διόλου παράδοξον τοῦτο. Ἀφεῖ
τὴν καρδίαν, ὅπως μᾶς εἶπετε ἀλλαχοῦ, ὅτε ἐμαρμάρωσε τὸ
πόδι σας, τὴν ἔχετε εἰς τὰ ὑποδήματα, βεβαίως καὶ τὸν νοῦν
δὲν θὰ τὸν ἔχετε εἰς τὴν θέσιν του. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς ὁ Δάν-
της, ὅστις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν εἶχεν, ὅπου πάντες
οἱ ἄλλοι θνητοί, ἐκτὸς ὑμῶν, τί σὰς ἔκαμε καὶ τὸν διαστρε-
βλόνατε συστέλλοντες, διαστέλλοντες, ἀναστέλλοντες, περι-
στέλλοντες καὶ καταστέλλοντες; τὰς ἐννοίας του διὰ τοῦ μᾶλι-
λον ἐγκληματικοῦ τρόπου; Ὁ καλὸς ποιητὴς γράφει ὅτι ἦσαν
μόνοι καὶ δὲν εἶχον καμμίαν ὑποψίαν, ὁ δὲ δεισιπνοῦς ἐρ-
μηνευτὴς μᾶς ὀρίζει ὅτι, λογισμὸς κανένας δὲν ἔμβαινε σταῖς
ἀνοικταῖς, σταῖς ξεθαρραῖς καρδιαῖς των. Οἱ λογισμοὶ τώρα
πλέον, κατὰ τὴν σπουδαίαν ἀνακάλυψιν τοῦ κρανιοσκόπου
Κυρίου Βεργωτῆ, δὲν ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν νοῦν, ἀλλ' ἐμφω-
λεύουν εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται ὅπως
αἱ βόκεται, κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ Πάσχα.

Ἀντιπαραθέτομεν τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

Μίαν ἀνεγινώσκομεν ἡμέραν, διὰ τέρψιν,
τὴν Δαντικόν· πῶς αὐτὸν κατέλαβεν ὁ ἔρωσ.
Μετὰ μόνου καὶ χερὶ, καμμίαν ὑποψίαν.
ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

Ἄς εἴπωσι καὶ αὐτοὶ οἱ τὸν θιάσον τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ ἄποτελοῦντες, ἂν ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἀκριβής ἢ ὄχι. Ὁ ἐπίδοξος καθηγητὴς, μὴ δυνάμενος ν' ἀναιρέσῃ ὅσα γράφομεν, θὰ ὀχυρωθῆ ἴσως πάλιν ὀπισθεν συγχωροχαρτίων ἀποσταλλέντων αὐτῷ ἐξ Ἰαπωνίας. Ἡμεῖς, καίτοι σπουδαίως ὑποληπτόμεθα τοὺς σοφοὺς τοῦ ἄλλου κόσμου, διακηρύττομεν οὐχ ἦττον, ὅτι δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην αὐτῶν. Μόνον τὰ πράγματα καὶ ὄχι οἱ λόγοι ἔχουσιν ἀξίαν.

Στιχ. 130. Per più fiato gli occhi ci sospinse

Quella lettura, e scolorocci 'l viso

Ma solo un punto fu quel che ci vinse.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Τοὺς ὀφθαλμοὺς μας ἔκαμε ν' ἀπαντηθῶν πολλὰκις

Ἐκείνη ἡ ἀνάγνωσις, κ' ἠλλοίωσε τὴν ὄψιν,

Ἄλλὰ ἡμᾶς ἐνίκησε μία στιγμή καὶ μόνη.

Ὁ τοῦ θιάσου προϊστάμενος Σχομάρχης ἐξηγεῖ ὡς ἔπεται·

Κ' ἐπάνω εἰς τὸ διάβασμα τὸ ἐρωτικὸ ἐκείνο

Πολλὰς φοαῖς τὰ μάτια μας μὲ πόθο ἀπαντηθῆκαν,

Κ' ἐσβύστηκεν ἡ ὄψις μας, ἀλλὰ δύο λόγια μόνον

Ἦσαν ἐκεῖ, ποῦ ἀκράτητα ἡμᾶς ἐσυνεπῆραν.

Quella lettura ὁ δεινὸς γλωσσολόγος ἐξηγεῖ· Κ' ἐπάνω εἰς τὸ διάβασμα τὸ ἐρωτικὸ ἐκείνο. E scolorocci il viso μετέφρασεν· ἐσβύστηκε ἡ ὄψις μας. Ἡ ὄψις, κατὰ τὸν Κυρ. Βεργωτῆν, ἀνάπτει καὶ σβύνεται ὅπως οἱ φανοὶ τοῦ λιμένος. Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα λέγει· ἄλλαξε ὄψιν, καὶ ὄχι ἐσβύστηκεν ἡ ὄψις. Πλὴν ταῦτα εἶναι μηδὲν ἀπέναντι τῆς τελευταίας διαστρεβλώσεως. Ma solo un punto fu quel che ci vinse. Τὸ πρῶτον μέρος ἠρμήνευσε δια τοῦ « δύο λόγια μόνον ». Καὶ διατὶ ὄχι τρία ἢ τέσσαρα, Ἐξοχώτατε; Συνειθισμένος ἀπὸ τὰς σερανάδας εἶχετε ὑπ' ὄψιν σας τὸ

Κυρά μου, μαντζουράνα μου, δύο λόγια νὰ σ' ὀρίσω.

Ἔστω. Πλὴν τί σὰς ἔκαμεν ἡ τελευταία λάξις ci vinse;

Δὲν ἤρκει νὰ τὴν ἐξηγήσατε ὅπως τὴν ἐννοοῦν πάντες ἀλλὰ,

φοβηθέντες μήπως σὰς μεμφθῶσιν ὅτι μεταφράζετε κατὰ λέξιν, μὰς ἐφιλοδορήσατε τὴν χάρισσαν αὐτὴν ἔκφρασιν ὅτι ἀκράτητα ἡμᾶς ἐσυνεπῆραν » ; Φαντασθῆτε τί λόγια αὐτὰ τὰ δύο! Πρέπει, βεβαίως, νὰ εἶχον περισσότερὰν δύναμιν, ἀφ' ὅσων ἡ τοῦ Νείλου πλήμμυρα, δι' ἧς ὁ σύγχρονός σας μέγας ἀνὴρ Ἀραβῆς ἠψίλει νὰ κατακλύσῃ τοὺς Ἀγγλους.

Στιχ. 135. Questi che mai da me non fia diviso

La bocca mi baciò tutto tremante.

Ὁ Κυρ. Μαυροκεφάλος ἠρμήνευσεν·

Ἦ οὗτος ὅστις ἀπ' ἐμὲ ποτὲ δὲν θὰ χωρίσῃ,

Τὸ στόμα μοὶ ἐφίλησεν ὅλος ἐκ πόθου τρέμων.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὅστις ἠμερίμνησε, διὰ τοῦ Κυρ. De Gubernatis, νὰ κατασταθῆ ξυγγραφεὺς ζῶν, ἐξηγεῖ.

Ἐτούτος, ποῦ ποτὲ ἀπὸ μὲ δὲν θέν' ἀποχωρίσῃ

Θερμὰ μοῦ ἐγλυκοφίλησεν ὀλότρεμος τὸ στόμα.

Προκαλοῦμεν οἰονδήποτε δυνθῆ νὰ προσφέρῃ τὸν πρῶτον στίχον. Ὁ Κύριος Βεργ., ἐν τοῖς Παραδειπνίσις, γράφει περὶ κακῶν στίχων, ἀλλ' ἂν ὁ Κυρ. Μαυρ. δὲν ἀποφεύγει τὸν σκόπελον τοῦτον, δύναται, τοῦλάχιστον, νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι μένει προσηλωμένος εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ Ποιητοῦ, σεις ὅμως, Σχολάρχα Ληξουρίου, ὅστις γράφετε πᾶν ὅ,τι σὰς καταβῆ εἰς τὴν κεφαλὴν, ὅστις εὐδόλως φροντίζετε περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας, ὅστις ἔχετε τὸ προτέρημα νὰ παραγεμίζετε τοὺς στίχους μὲ παντὸς εἶδους ἀνοήτους πλατυσμούς, διατὶ περιπίπτετε εἰς τοιοῦτον ἀμάρτημα; Ὁμολογοῦμεν, οὐχ ἦττον, ὅτι οὐδένα εὔρομεν στίχον ἐν τῇ μετάφρασει τοῦ Κυρ. Μαυρ. δυνάμενον νὰ παραβληθῆ πρὸς τὸν ἀνυπόφορον τοῦτον τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ. La bocca mi baciò μεταφράζει· Θερμὰ μοῦ ἐγλυκοφίλησε· πλὴν ἐπ' αὐτῶν οὐδὲν λεγομεν, διότι ὁ ἐπίδοξος Καθηγητὴς τὰ τοιαῦτα ἔχει πλέον ἢ συνήθη.

Στιχ. 142. E caddi come corpo morto cade.

Εἶναι ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ Ε'. ἄσματος, τὸν ὁποῖον ὁ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ